

ÁLLAMIGAZGATÁS A VALÓSÁGBAN

/Ténymegállapító tanulmányok/

Szerkesztő: Dr. Berényi Sándor tszv. egyetemi tanár

A.

L A K Y T E R É Z

A TANÁCSSTAGOK KAPCSOLATAI

Szociológiai vizsgálat Budapest VIII. kerü-
letében

Budapest, 1971

Lektorálta: Dr. Szádeczky-Kardoss László

LAKY TERÉZ

A TANÁCSZTÁGOK KAPCSOLATAI

Szociológiai vizsgálat Budapest VIII. kerületében

Készült az ELTE Soksorozító Üzemében
500 példányban
Felelős kiadó: Dr. Berényi Sándor
Felelős vezető: Arató Tamás
ELTE 71014

E L Ő S Z Ó

Az ELTE Államigazgatási Jogi Tanszék tudományos kutatási tervében immáron egy évtizede szereplő feladat az államigazgatás demokratizmusának vizsgálata. E körben már számos tanulmányt tettünk közzé. A demokratizmus vizsgálata kiterjed annak mindazon formáira, amelyek biztosítják az állam polgárainak az államigazgatásban való tevékeny részvételét. Így vizsgáljuk a képviselői-államhatalmi szervek szerepét az államigazgatás irányításában és ellenőrzésében, az államigazgatás közvetlen demokratikus "csatornáit", a társadalmi szervek részvételét az igazgatásban stb., már tudományos kutatásaink elején eljutottunk ahhoz a felismeréshez, hogy bármennyire is fontosak a demokratizmust biztosító szervezeti formák, jogi szabályozási módszerek, a hangsúlyt kutatásainkban mindazokra a társadalmi, gazdasági, kulturális tényezőkre kell helyezni, amelyek egyáltalán lehetővé teszik a demokratizmust a közélet legkülönbözőbb területein, és végső fokon meghatározzák a demokratikus intézmények, jogi megoldások egy adott időszakban való helyességét, időszerűségét is. A demokratizmus vizsgálatánál is azokból a politikai, társadalmi tényezőkből kell kiindulnunk, amelyek meghatározzák az állam osztálytartalmát, különösképpen a munkásosztály vezető szerepének feltételeit. A gazdasági tényezőknek rendkívül nagy szerepe van. Az embereknek a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyzete, a szabadidőt és az azt meghatározó más gazdasági tényezők /lakáshelyzet, a gyermekekről való mikénti gondoskodás, a megfelelő közlekedés kulturáltsága stb./ eldöntik, hogy társadalmunk tagjai milyen mértékben képesek vállalni a közéletben a szereplést. Nem becsülhetők le a kulturális tényezők sem.

A lakosság iskolázottságának színvonala, kulturális tájkozottsága ad választ arra, hogy a polgárok nagy tömege, a közélet mely területén képes hatékony befolyást gyakorolni a társadalom irányítására. A szocialista világnézet kibontakozása, a szocialista erkölcsi tulajdonságoknak a mindennapi életben való érvényesülése adhat választ - többek között - arra, hogy az emberek óhajtsák-e, kívánják-e a szereplést a közéletben, a szocialista célokért való fáradhatatlan, önzetlen munkálkodást.

A tudományos kutatómunkában tehát nélkülözhetetlenek a szociológiai vizsgálatok. Az ilyen vizsgálatok egész tömegére lenne szükség ahhoz, hogy a demokratizmus fejlesztésével kapcsolatos kérdésekre alapozott választ adhasunk. Nagy örömünkre szolgál, hogy nem állunk egyedül a kérdés megközelítésének ilyen szemléletében. A tudományos szakajtó több ilyen vizsgálatról ad hírt az egyes szocialista országokban. Sőt hazánkban is végeztek már ilyen kísérleteket.

A szociológiai vizsgálatok rendkívül nagy idő, költség stb. igénye miatt igen gondosan kellett a vizsgálat témakörét és helyét is megválasztanunk. Mivel az államigazgatásban a demokratizmus alapkérdése a választott népképviselési-államhatalmi szervek tényleges szerepe, ezért vizsgálataink középpontjába a tanácstag funkcióját helyeztük.

Több más megfontolás mellett elsősorban azért választottuk a fővárosi kerületi tanácstag funkciókat az első ilyen jelentősebb vizsgálat témakörül, mert úgy váltuk, hogy a legtöbb kérdés a nagyvárosi környezetben élő tanácstag munkájával kapcsolatban merül fel. A nagyvárosi életforma, a lakosságnak kis helyre való koncentrálódása, az élet gyors ritmusa, a lakóhely és a munkahely közelebb

elválása, a személyes ismeretségek viszonylag kisebb szerepe olyan problémákat vetett fel, amelyek sajátos jogi megoldásokat, munkamódszereket kívánnak. Ezen túlmenően a vizsgálat helyének a megválasztásában nagy szerepet játszott az a körülmény is, hogy Budapest VIII. kerületében az átlagosnál magasabb a közéleti aktivitás, a tanácstag tevékenység határfoka, egyszóval a pozitív tapasztalatok általánosítására a legjobbak a lehetőségek. Természetesen szerepet játszott a hely konkrét megválasztásában az is, hogy a tanács vezetői nagy segítséget nyújtottak a vizsgálat lefolytatásához és maguk is érdeklődéssel tekintettek a vizsgálat eredményeire.

A szociológiai vizsgálat elvégzésére, vezetésére Laky Teréz szociológust kértük fel, az interjú felvételeket, az adatgyűjtést, az adatok rendezését tanulmányaikban kiváló eredményeket elérő hallgatóink végezték. A vizsgálat anyagát, eredményeit jelen mű tartalmazza.

E művet az Államjogi-, Államigazgatási Jogi Tudományos Munkaközösség 1970. május 8-án megvitatta. A vitában nagy számban vettek részt a tudományos dolgozók kivül tanácstag vezetőik, államigazgatási szakértők. A vita rendkívül élénk, magas színvonalú és mélyreható volt, és egyértelműen igazolta a szociológiai vizsgálatok szükségességét. /A vitában részt vettek: Dr. Tóth Imréné, a VIII. ker. Tanács Végrehajtó Bizottságának titkára; Dr. Polonkay Albertné, a VIII. ker. Tanács Végrehajtó Bizottságának elnökhelyettese; Dr. Góbel József főkönyvelő; Dr. Forgó István, Makó Városi Tanács VB elnöke; Dr. Németh Ferenc, a Fővárosi Tanács főosztályvezető helyettese; Dr. Halász József, az Állam- és Jogtudományi Intézet főmunkatársa; Arany István, a Pestmegyei Tanács osztályvezetője; Dr. Csalótzky György, a Minisztertanács Tanácsszervek Osztály

Tudományos Kutató Csoportjának munkatársa; Dr. Lovász János tudományos munkatárs; Dr. Köllner Ferenc, a Székesfehérvári Városi Tanács dolgozója; Mogyoró Katalin, Bocsi Zsuzsa, Kovács Kázmér joghallgatók./

A szociológiai vizsgálat a vita tanulsága szerint sok jelentős társadalompolitikai kérdést tárt fel, és így olyan jelentős kérdésekben alakult ki vita, mint pl. a körzetben élők szerepe a tanácstagi megbízásnál; a csoportos vagy az egyéni kapcsolatok jelentősége a tanácstagi munkában, a nyugdíjasok és az ifjúság kérdése a képviselői szervek összetételében; a nagyvárosi életforma sajátos tényezői; melyek azok az ügyek, amelyekben a tanácstag közérdekű eljárása elvárható és eredményes; a tanácstagi munka feltételei, hogy csak néhányat említsünk meg a vitában szereplő kérdések közül.

A mű olvasójának a figyelmét fel szeretnénk hívni arra, hogy egy viszonylag kis mintára támaszkodó szociológiai vizsgálat alapján még remélhetőleg lehet egyértelmű következtetésekhez jutni. Ezért a műben tartózkodtunk az ilyen jellegű állásfoglalásoktól. Akkor, amikor a ténymegállapító sorozatunk közé iktattuk e művet az vezérelt benyűnkét is, hogy kedvet ébresszünk a szociológiai vizsgálatokra más tudományos intézmények, az állami gyakorlat körében. Az állami fejlődés sok kérdésére ugyanis csak így adhatunk alapozottabb választ.

Ezúton is köszönetet mondunk azoknak a tanácsi vezetőknél és munkatársainknak, továbbá hallgatóinknak, valamint mindazoknak, akiknek fáradtságos munkája lehetővé tette a vizsgálat elvégzését.

Budapest, 1970. július hó 8.

Dr. Berényi Sándor
tanszékvezető egyetemi tanár

B E V E Z E T Ő

=====

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Államigazgatási jogi tanszéke az 1968/69-es tanév után szokatlan témát iktatott be a hallgatók kötelező nyári gyakorlatának programjába: szociológiai vizsgálatot a tanácstagok tevékenységéről.

Az Egyetem kérésére a főváros VIII. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága készséggel tette lehetővé, hogy a tervezett vizsgálatot a kerületi tanácstagok körében végezzék, s a vizsgálat egy hónapos időtartama alatt minden segítséget megadott a lebonyolításhoz.

- 1./ Az Egyetem a szerzőt mint szociológust kérte fel a téma kidolgozására, s a vizsgálat vezetésére. A vizsgálatot Bocsi Zsuzsa, Hegyi Imre, Kovács Kázmér, Mogyoró Katalin, Németh Klára és Varga Zoltán egyetemi hallgatók végezték.
- 2./ A hallgatók tevékenesen részt vettek a kérdőív megszerkesztésében, a kerületi tanácsnál összegyűjtötték a kívánt adatokat, lefolytatták az interjúkat, feldolgozták és értékelték a vizsgálat eredményeként nyert adat-tömeget, információkat.
- 3./ A vizsgálat 1969. augusztusában a VIII. kerület 15 fővárosi választókerülete közül öt, lélekszámban, adottságaiban nagyjából azonos választókerületében folyt, s összesen 38 tanácstag tevékenységére terjedt ki. / A vizsgált öt választókerületben mintegy ötven tanácstag tevékenykedik. Nem kerültek be a mintába a VB függetlenített vezetői, továbbá az éppen szabadságon, külföldön, kórházban, stb. lévő tanácstagok./

A 38 tanácstag a kerület tanácstagjainak több mint negyedét,

26,3 %-át jelenti. A minta nagysága lehetővé tenné, hogy a vizsgálat megállapításait a kerület valamennyi tanácstagja tevékenységének általános jellemzőiként kezeljük. E lehetőséggel azonban az adott esetben nem célszerű élni, illetve csak ritkán, amikor az általános tapasztalatok is alátámasztják a vizsgálat megállapításait.

A kapott információk tehát nem a kerület valamennyi tanácstagja, hanem általában csak a 38 tanácstag tevékenységére jellemzők. Ezt a megszorítást több tényező indokolja:

- a./ a vizsgálatba bevont tanácstagok létszáma önmagában nagyon kicsi, s noha a 38 tanácstag életkor, foglalkozás, iskolai végzettség, a tanácstagi megbízatás időtartama és más jellemzők szerint elég jól reprezentálja a kerület tanácstagjainak e jellemzők szerinti megoszlását, a minta kis volta önmagában korlátozza az általánosítás lehetőségeit. Elképzelhető ugyan, hogy a "csepp" végülis jól tükrözi a "tengert", ez azonban csak feltételezés: bizonyosságként kezelése könnyen tévutakra vezethet. A 38 tanácstag tevékenységének jellemző adatai azonban mindig konkrétak, megbízhatók.
- b./ A vizsgálatához rendelkezésre álló idő rövideje, a vizsgálatot végző egyetemi hallgatók járatlansága a szociológiai számokra ismeretlen terepén, ugyancsak az óvatosságot indokolják a következtetések megfogalmazásában.
- c./ Jórészt a fentiek miatt le kellett szűkíteni a vizsgálható kérdések körét, s figyelmen kívül hagyni a tanácstagi tevékenység számos lényeges jellemzőjét. Ez a tény is az általánosítás ellen szól.

Ezek után mi az, amit - a tudományos tapasztalatokon túl - a kerületi tanács és más tanácsok is e vizsgálatból mégis hasznosíthatnak?

A kerületi tanács számára új nézőpontot adhatnak már a szociológia kérdés feltevései is: s a kapott válaszok új megvilágításba helyezhetnek ismert, vagy ismertnek vélt tényezőket. Már az is haszonnal járhat, ha ez a vizsgálat alátámaszt vagy éppen céfol eddigi tapasztalati ismereteket; s új összefüggésekre hívja fel a figyelmet.

Ezen túl: a vizsgált kérdésekről a kerületi tanács pontos információk birtokába jut, s a megállapítások további vizsgálatok kiinduló pontjai lehetnek.

Ez a szándék vezetett a kapott sokoldalú, nagyon részletes feldolgozására, s ez magyarázza az értékelés terjedelmességét is.

A következő fejezet ismerteti a vizsgálat témáját, kérdéseit, módszerét. A 2.,-4. fejezetek tartalmazzák a vizsgált kérdésekre kapott válaszok értékelését; a Függelék 1.része a kerület általános jellemző adatait foglalja röviden össze, 2. része a reprezentációra vonatkozó adatokat ismerteti, 3. része pedig a táblázatokat.

1.A VIZSGÁLAT TÉMÁJA; MÓDSZEREI

A tanácstagot - funkciójából következően - sokféle kapcsolat fűzi társadalmi környezetéhez: választóihoz, a különféle intézményekhez, illetve azok vezetőihez. E kapcsolatok szélességét, rendszerességét, illetve a tanácstagok kapcsolatteremtő képességét választottuk a vizsgálat témájaként.

1.1. A vizsgálat témája

A vizsgálat középpontjában a tanácstag állt. Tevékenységét sokféle szempontból lehetne vizsgálni. Vizsgálatunkban a témát a Bevezetőben jelzett okok miatt igyekeztünk minél kevesebb kérdésre koncentrálni; főként azért, hogy a rendelkezésünkre álló rövid idő alatt a lehetőségekhez képest mélyebb és újszerűbb összefüggésekhez juthassunk el.

A tanácstag kapcsolatainak terjedelmére, rendszerességére, illetve kapcsolatteremtő képességére vonatkozó három vizsgálandó kérdéscsoportot a továbbiakban részletesebben is felvázoljuk. A vizsgálat - az említett okok miatt - ezuttal nem terjedt ki a kapcsolatok tartalmi kérdéseire. A vizsgálat közben természetesen ezekről is kaptunk információkat, amelyeket fel is használtunk, de a figyelmet ezuttal kizárólag a vázolt három kérdésre kívántuk összpontosítani.

A három - egymással szorosan összefüggő - kérdés kiválasztását az indokolta, hogy a tanácstag tevékenysége mindig meghatározott társadalmi közösségekkel kialakult kapcsolatokban realizálódik. /Társadalmi közösségnek tekintjük - széles értelemben - a spontán közösséget, a választókerületében élőket és a szervezett, illetve intézményi formában működő közösségeket, mint a tanács, a pártszervezet, a lakóbizottság stb./ E közösségekhez fűződő kapcsolatait alapjában kétféleképpen: csoportosak, illetve egyéni, személyi kapcsolatok. /A tanácstag például a választók csoportjával kerül kapcsolatba, amikor be-

tart: egyénekkel, amikor valaki panaszügyével felkeres csoportos, illetve egyéni kapcsolat minden relációban zhető. A megkülönböztetés kritériuma mindig az, hogy a atunk középpontjában álló tanácstag, illetve partnerei gben, vagy egyénileg találkoznak-e.

A tanácstagnak - funkciója ellátása érdekében - az alábbi közösségekkel kell kapcsolatban állnia:

1./ A választók

2./ A tanács

Ezen belül:

- állandó vagy ideiglenes bizottság / ha tagja/

- végrehajtóbizottság, illetve a vb vezetői

- a vb apparátusa, illetve annak különböző részlegei

- a felettes szintű tanács tagja

3./ A helyi politikai, illetve társadalmi szervezetek

Ezek közül elsősorban:

- a körzeti pártszervezet, illetve annak vezetői,

- a Hazafias Népfront Bizottság;

- a lakóbizottság.

E közösségekben zajlik a tanácstag tevékenysége; ezek között közvetít sajátos információkat: különböző érdekeket kifejező kívánságokat, döntéseket stb. /Ebben az összefüggésben nem szükséges külön hangsúlyoznunk, hogy maga is részt vesz sokféle döntés meghozatalában, mert azok végső soron egy-egy közösség döntései. A döntést, mint információt akkor is továbbítja - akár egyéni kérelem elbírálásáról, akár kerületi fejlesztési programról legyen szó - ha ő maga esetleg nem értett egyet vele./

Ilyen értelemben: minél szélesebb a kör, amellyel érintkezik, s minél rendszeresebb az érintkezés, annál szélesebb, átfogó lehet a tanácstag informáltsága; megbízhatóbb vélemény-

alkotása, állásfoglalása a helyi, közösségi vagy egyéni érdekek egyeztetésében. Megfordítva: minél szűkebb a kör, amellyel érintkeznek, minél rendszertelenebb az érintkezés, szükségképpen annál egyoldalubb lesz informáltsága, vélemény-alkotása, állásfoglalása.

A tanács tag nem minden kapcsolatát szabályozhatja önállóan: vannak, amelyeket mint alapkötelezettségeket jogszabály, vagy akár a tanács határozata ír elő számára. A szabályozottság fokozatai szerint megkülönböztethetünk

a./ tételesen előírt / jogszabályilag, vagy más módon, a tanács tagra nézve kötelezően előírt/

b./ jogszabályilag körvonalazott

c./ jogszabályilag vagy előírásosan nem rendezett kapcsolatokat. /pl.: tételesen előírt a beszámolási kötelezettség: a tanács tag részvételi kötelezettsége a tanács munkájában stb.; jogszabályilag körvonalazott pl. a fogadóórák tartásának lehetősége. Jogszabályilag vagy előírásosan nem rendezettnek tekintjük mindazt a sokféle, a gyakorlatban létező kapcsolatot, amely nem tartozik sem az a./ sem a b./ fokozatba, pl. a tanács tag és a körzeti párt szervezet kapcsolata, stb./

A különböző irányú, illetve különböző szabályozottságú kapcsolatok vizsgálatával a következőkről igyekeztünk pontosabb képet kapni:

1./ Milyen a tanács tag kapcsolatainak terjedelme?

Azaz: egy-egy relációban / tanács tag-választók; tanács tag-tanács; tanács tag - helyi politikai és társadalmi intézmények/ milyen szélesek kapcsolatai?

A vizsgálhatóság érdekében igyekeztünk a legegyszerűbb közelítést választani, s ezért így fogalmaztunk: a különböző relációkban hány embert ismer személyesen? A személyes ismeretségnek természetesen igen sok fokozata van. Céljainkhoz

elegendőnek tűnt, ha személyes ismeretségnek tekintjük mindazokat, akivel már legalább egyszer beszélt személyesen.

Számolnunk kellett természetesen azzal, hogy a tanács tag - választók relációról pontatlan - szépítő - becslést kapunk; a többi relációról azonban viszonylag pontos képet remélhettünk.

A válaszok alapján felmérhettük:

-- Milyen széles a tanács tag - funkciójából eredő ismeretségi köre? Hol vannak csak csoportos kapcsolatai, illetve a csoportos kapcsolatokon túl a választói, a tanács tagjai, a vb vezetői, az apparátus dolgozói, a helyi politikai, társadalmi szervezetek vezetői közül kiket, a különböző közösségekhez tartozók hány százalékát ismeri személyesen?

-- Az azonos időtartam óta működő tanács tagoknál azonosan szélesek-e a kapcsolatok? Ha nem, milyen tényezőktől függ a kapcsolat szűkebb, vagy szélesebb volta?

2./ A kapcsolatok gyakorisága

Az előző kérdéshez szorosan kapcsolódik annak vizsgálata: milyen a különböző relációju kapcsolatok gyakorisága?

Az előző kérdésben egyetlen kritériummal határoztuk meg a "személyes ismeretséget". A találkozások gyakoriságának vizsgálatával tulajdonképpen az ismeretségi körön belül domináló kapcsolatokról kaptunk képet.

Természetesen a különböző relációju kapcsolatok különböző gyakoriságot kívánnak: mindegyik megkíván azonban egyfajta rendszerességet. Vannak kapcsolatok, amelyek gyakoriságát jogszabály vagy más, a tanács tagra kötelező előírás határozza meg /pl. a beszámolási kötelezettség, részvétel a tanácsülésen, stb./ Minden tételben nem rögzített gyakori-

ságra is meghatározható - a tapasztalatok alapján - a kivánatos gyakoriság.

A vizsgálhatóság érdekében külön-külön, minden kapcsolati relációra igyekeztünk meghatározni az előírt, illetve a kívánatos gyakoriságot. Ehhez viszonyítva felmérhetjük:

- Betartják-e a tanácstagok az előírt gyakoriságot? Ha nem, milyen mértékű az eltérés? /Pl. a tanácstagoknak - elvileg - minden tanácsülésen részt kell vennie. Noha minden tanácsülésről hiányoznak néhányan, az előírt a gyakoriság és a tényleges részvétel között az eltérés rendszerint kismértékű. Feltételeztük, hogy ez lesz az eredmény minden, előírt gyakoriságu kapcsolat esetén./
- Ahol egyfajta gyakoriság csak kívánatos, de nem kötelező, mi a tényleges gyakoriság aránya a kívánatoshoz képest? /Pl. ahhoz, hogy a ciklus idején a tanácstag minden lakóbizottsággal legalább egyszer találkozzék, esetleg havonta legalább egyel kellenne találkoznia. Ez évente 12 találkozást jelentene. Mennyivel találkozik ténylegesen?/
- Milyen kapcsolatokat tart a tanácstag a megkívánható rendszerességgel? Melyek tipikusan a rendszeretlen - alkalmi - kapcsolatok? Milyen arányban tér el egymástól az előírt, illetve a kívánatos gyakoriságu kapcsolatok tartása? /Más szóval: a kötelező, előírással gyakoriságu kapcsolatok mellett mennyire élők, rendszeresek, s milyen irányuak a "nem kötelezőek"?/

3./Ki a kapcsolat kezdeményezője?

Ennek vizsgálata ugyancsak szorosan kapcsolódik az előzőekhez. A tételesen előírt kapcsolatokon kívül ugyanis minden más kapcsolatnak lehet a tanácstag,

de lehet a másik fél a kezdeményezője. A kezdeményezőt tekintjük mindig az aktív félnek, a másikat pedig a passzív félnek. A tanácstag az aktív fél, ha valamelyik választójával, a vb vezetőivel, a körzeti párt-szervezet vezetőivel, a lakóbizottságokkal stb. kezdeményezi a találkozást, viszont ő a passzív fél, ha a beszélgetést, találkozást a vb vezetői, a párt-szervezet, valamelyik választója kezdeményezi.

A kapcsolatok kezdeményezésénél tehát azt vizsgáltuk:

- Milyen kapcsolatokban az aktív, s melyekben a passzív fél a tanácstag?
- Mi dominál kapcsolataiban: az aktív kezdeményezés, vagy pedig a kezdeményezések elfogadása? /különös tekintettel a választókkal való kapcsolatára./

Feltételeztük, hogy az előzőekben vázolt három kérdéskör alapján az eddigi ismereteinknél pontosabb képet kapunk az alábbiakról:

- mennyire szűk, vagy széleskörű a tanácstag - funkciójából következő - kapcsolatainak köre; mely relációkban milyen rendszerességgel, milyen aktívan teremti meg és ápolja kapcsolatait?
- Az "előírással" kapcsolatok mellett tipikusan milyen kapcsolatok épülnek ki, illetve melyek nem, vagy alig?
- A tanácstag milyen kapcsolatokban az aktív fél, s milyen kapcsolatait határozza meg mások aktivitását?

1.2. A vizsgálat módszerei

A vizsgálat a kiválasztott tanácstagok kapcsolatainak terjedelmét a vizsgálat időpontjában, a kapcsolatok gyakoriságát, s a kezdeményezést az elmult

egy év tényei alapján mérte fel.

A vizsgálathoz háromféle módszert vettünk igénybe;

- 1./ az áttekintést szolgáló adatok összegyűjtése, feldolgozása,
- 2./ interjumódszer,
- 3./ kérdőív.

A vizsgálat megalapozásához szükséges első lépés az áttekintést szolgáló adatok összegyűjtése, feldolgozása volt. Ennek keretében a jogszabályok, előírások alapján minden kapcsolati relációról meg kellett állapítani, hogy az adott kapcsolat, illetve gyakorisága tételesen rendezett, körvonalazott-e, vagy pedig nem.

Az utóbbiakról az érintettek /vb vezetők, pártszervezetek, lakóbizottságok, tanácsstagok stb./ véleménye alapján igyekeztünk meghatározni a kívánatosnak tartott gyakoriságot.

A kerületi tanácsnál a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján kigyűjtöttük és feldolgoztuk a kerület jellegzetességeit tükröző adatokat / terület, lélekszám, választók száma, lakáshelyzet, ellátottság, igazgatási adatok/ illetve valamennyi tanácsstag személyi adatait /a tanácstagi megbízás időtartama, nem, életkor, iskolai végzettség, foglalkozás stb. /; továbbá a tanácsstagok tevékenységére, vonatkozó adatokat: tanácsüléseken, ÁB üléseken a részvétel aránya, a beszámoló látogatottsága, a tanácstag által továbbított egyéni és közrédekü panaszok száma, stb.; majd ezekből külön kiválasztottuk és feldolgoztuk a mintában szereplő tanácsstagok adatait.

Mindezek ismeretében került sor az interjúkra a mintában szereplő tanácsstagokkal, illetve a tanácsstaggal kapcsolatban állók közül - a lehetőség adta keretben - vb vezetőkkel, az

apparátus dolgozóival, körzeti pártszervezetek vezetőivel, lakóbizottsági vezetőkkel stb.

Az interjú témája: a kapcsolat körére, rendszerességére, a kezdeményezésre vonatkozó - részben a kérdőívben rögzített - kérdések.

A kérdőív kérdéseire - az interjú részeként - csak a tanácsstagok feleltek. A kérdőív főként az egységes adatfeldolgozást szolgálta.

Az adatok feldolgozásakor és értékelésekor messzemenően felhasználtuk az interjúk során kapott sokféle - a kérdőív adatait kiegészítő, magyarázó - információt is.

egy év tényei alapján mérte fel.

A vizsgálathoz háromféle módszert vettünk igénybe;

- 1./ az áttekintést szolgáló adatok összegyűjtése, feldolgozása,
- 2./ interjumódszer,
- 3./ kérdőív.

A vizsgálat megalapozásához szükséges első lépés az áttekintést szolgáló adatok összegyűjtése, feldolgozása volt. Ennek keretében a jogszabályok, előírások alapján minden kapcsolati relációról meg kellett állapítani, hogy az adott kapcsolat, illetve gyakorisága ténylegesen rendezett, körvonalazott-e, vagypedig nem.

Az utóbbiakról az érintettek /vb vezetők, pártszervezetek, lakóbizottságok, tanácstagok stb./ véleménye alapján igyekeztünk meghatározni a kívánatosnak tartott gyakoriságot.

A kerületi tanácsnál a rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján kigyűjtöttük és feldolgoztuk a kerület jellegzetességeit tükröző adatokat / terület, lélekszám, választók száma, lakáshelyzet, ellátottság, igazgatási adatok/ illetve valamennyi tanácstag személyi adatait /a tanácstagi megbízás időtartama, nem, életkor, iskolai végzettség, foglalkozás stb. /; továbbá a tanácstagok tevékenységére, vonatkozó adatokat: tanácsüléseken, ÁB üléseken a részvétel aránya, a beszélők látogatottsága, a tanácstag által továbbított egyéni és közrdekű panaszok száma, stb.; majd ezekből külön kiválasztottuk és feldolgoztuk a mintában szereplő tanácstagok adatait.

Mindezek ismeretében került sor az interjúkra a mintában szereplő tanácstagokkal, illetve a tanácstaggal kapcsolatban állók közül - a lehetőség adta keretben - vb vezetőkkel, az

apparátus dolgozóival, körzeti pártszervezetek vezetőivel, lakóbizottsági vezetőkkel stb.

Az interjú témája: a kapcsolat körére, rendszerességére, a kezdeményezésre vonatkozó - részben a kérdőívben rögzített - kérdések.

A kérdőív kérdéseire - az interjú részeként - csak a tanácstagok feleltek. A kérdőív főként az egységes adatfeldolgozást szolgálta.

Az adatok feldolgozásakor és értékelésekor messzemenően felhasználtuk az interjúk során kapott sokféle - a kérdőív adatait kiegészítő, magyarázó - információt is.

2. A TANÁCSSTAG KAPCSOLATAINAK TERJEDELME
=====

A tanácsstag kapcsolatainak terjedelme sokféle tényezőtől függhet: például a tanácsstag személyiségétől, egyéni kapcsolat teremtő készségétől, a tanácsstagi tevékenységre fordított időtől, a körzetben, választói között élés időtartamától stb.

A sokféle tényezőt nem volt módunkban vizsgálni, de alaposabban megvizsáltunk három, fontosnak ítélt tényezőt:

- a./ a körzetben élés időtartamát,
- b./ a tanácsstagi megbízatás időtartamát és
- c./ a tanácsstagi tevékenységre fordított időt,

hogyan megállapíthatjuk, melyik tényező mennyire befolyásolja a tanácsstagok kapcsolatainak terjedelmét, szűkebb, vagy szélesebb voltát?

2.1. A tanácsstag és a választók kapcsolatainak terjedelmét meghatározó néhány tényező

2.1.1. A körzetben élés időtartama

A megkérdezett tanácsstagok közül	fő	%
31 évnél régebben él körzetében	4	11
21-30 éve él körzetében	8	21
11-20 " " " "	11	28
1-10 " " " "	6	16
nem lakik választókörzetében	9	24
		100

azaz 60 %-uk tiz évnél régebben él választói között.

Megjegyezzük, hogy azok többsége, aki ma nem lakik körzetében, korábban a körzet lakója volt, mégpedig jelentős részük ugyancsak hosszú ideig, s részben a körzethatárok módosítása miatt minősül most nem ott-lakónak, /egyikük pl. a körzet határát jelző utca tulsó oldalán lakik / részben lakásváltoztatások, családi okok / gyermekeihez költözött/ stb.miatt.

A többféle elemzéshez részletesen elvégzett számítások adatai tanusítják, hogy elegendő, ha a továbbiakban a körzetben élés időtartamát általában három csoportba összevontan kezeljük:

	fő	%
- nem lakik választó körzetében	9	24
- legfeljebb 10 éve	6	16
- 11 évnél régebben	23	60

2.1.2. A tanácsstagi megbízatás időtartama

A mintánkban szereplő tanácsstagi megbízatásának időtartama a következők szerint oszlik meg:

	fő	%
1 évnél rövidebb	3	8
1 - 4 év	18	47
5 - 8 év	7	18
9 -12 év	4	11
13 -16 év	2	5
17 -19 év	4	11

Az egy évnél rövidebb ideje tanácsstagok tevékenységéről még nincs mindenütt érdemleges adat; például egyikük sem tartott még beszámolót, csak néhány tanácsülésen lehetett jelen, stb. Ezért ezt a csoportot általában - kis létszáma ellenére minden elemzésnél külön kezeljük. A továbbiak közül azonban összevonjuk a 9 - 12 és a 13-16 éve tanácsstagok csoportjait, részben a csoporthoz tartozók kis száma miatt, részben, mert működésükben /ugyancsak több számítás adatai szerint/ nem találtunk érdemleges különbségeket. Tulajdonképpen - elsősorban a kis létszám miatt - indokolt volna az előző csoporthoz csatolni a 17 -19 éve tanácsstagokat is. A legrégebb tanácsstagok azonban - megítélésünk szerint - legalább annyira jellegzetes csoport, mint a legfiatalabbak, ezért a kis létszám ellenére is önállóan kezeljük.

2.1.3./ A tanácstagi tevékenységre fordított idő

A tanácstag ismeretségi körének nagyságát befolyásolja az is, hogy ki mennyi időt fordít tanácstagi tevékenységére. Erről a kérdésről a következő fejezetben, a kapcsolattartások gyakoriságának elemzésekor majd részletesebben szólnunk, mert az időráfordítás ott kap tényleges jelentőséget.

Itt csupán annyit bocsátunk előre: a mintánkban szereplők 65 %-a kereső és 35 %-a nyugdíjas. A tanácstagi munkára fordított idő naponta átlagosan a keresőknél mintegy 3/4 óra, /48 perc, /a nyugdíjasoknál pedig csaknem a kétszerese: 1 óra 20 perc, /80 perc/.

2.2./ Ismeretség a választókkal

Mennyiben befolyásolja a fenti 3 tényező, hogy milyen széles a tanácstag ismeretségi köre a választókkal?

Mindenek előtt azt kérdeztük meg a tanácstagoktól, hány választó tartozik körzetükhöz?

Természetesen nem számszerűen pontos adatot kértünk, csak megközelítő pontosságú becslést. A kapott válaszokat a tanács nyilvántartásában szereplő pontos adatokkal hasonlítottuk össze.

A két adat összevetése szerint a tanácstagok több mint 60 %-a nem tudja, hogy hány választója van: egy részük 5-10 százalékos eltéréssel, néhányan azonban a valóságos számtól jelentősen eltérve becsülték jóval többre vagy kevesebbre.

Vitatható lehet: el kell-e várni a tanácstagtól, hogy tökéletes pontossággal ismerje választói számát? Megítélésünk szerint választókörzetének alapvető információi közé tartozik, hogy tudja: hány választója van. A számszerű adatot természetesen nem kell naprakészen, teljes pontossággal ismernie, de a hozzávetőleges pontosságú ismeret minden tanácstagtól elvárható.

Sokuk tájékozatlanságát menti és magyarázza, hogy az utolsó választás előtt alakították ki a korábbtól eltérő, új körzetbeosztásokat, s emiatt a tanácstagok most jobbra csak azt tudják: milyen utcák lakói tartoznak hozzájuk. Azt, hogy az adott utcákban, házakban körülbelül hány választójuk lakik, tulajdonképpen csak azok tudják pontosabban, akik régen tanácstagok, s körzetüket nem, vagy csak kevéssé érintette az átrendezés. A legjobb az arány a 9-16 éve tanácstagok körében: 70 %-uk pontosan ismerte választói számát. /Az ismeret egyébként kizárólag a tanácstagi megbízatás időtartamától függ, s nincs semmilyen összefüggésben azzal, hogy ki milyen régen él a körzetben, sem pedig azzal, hogy kereső-e, vagy nyugdíjas./

A kapott becslés mindenesetre két dologra int: az egyik, hogy a tanácstagok esetleg más, alapvető kérdésekben sem elég jól tájékozottak; s a másik, ami ebből következik: a különböző válaszokra adott becsléseiket nagy óvatossággal kell kezelnünk.

Ezekután arra kértük a tanácstagokat, becsüljék fel, hogy választóik hány százalékát ismerik személyesen. Az előbbieken vázolt bizonytalanságon túl itt még szépítő becslésekre is számítanunk kellett. Feltételeztük azonban, hogy némi szépítő szándék minden válaszban van, ezért a kapott becsléseket összehasonlíthatjuk. A részleteket az 1. táblázat ismerteti. Itt csak annyit jegyzünk meg: a választók nagyobb hányadát ismerő tanácstagok aránya a körzetben élés időtartamával párhuzamosan növekszik.

Figyelemreméltó azonban, hogy sokkal erősebb az összefüggés a tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

A választók több mint felét ismeri

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácstagi megbizás időtartama szerint	%	A foglalkozási viszony szerint	%
Nem lakik választó-körzetében	45	1 évnél rövidebb	33	keresők	52
Legfeljebb 10 éve lakik	50	1 - 4 éve	38	Nyugdíjasok	70
10 évnél régebben	70	1 - 8 éve	70		
		9 - 16 éve	100		
		17 - 19 éve	75		

Az arányváltozás határozott tendenciái nagyon jól érzékelhetők, az utolsó csoporthoz tartozóknál tapasztalható kis visszaesés ellenére is.

Ez - megítélésünk szerint - azt jelenti, hogy az ismeretségi kör alakulását kevésbé határozza meg a körzetben élés időtartama. A körzet - bármilyen régen ott élő lakója alapvetően tanácstagi funkciója révén kerül kapcsolatba a körzet lakóival, s minél régebben tanácstag, annál nagyobb hányadukkal. Ennek egyik magyarázata az lehet, hogy - a falutól eltérően - Budapest e nagyvárosi beépítésű, bérházas körzetében még a régen ott élők között sem létesülnek széleskörű szomszédsági kapcsolatok, ismeretségek. A tipikus inkább az, hogy egy-egy bérház régebbi lakói ismerik egymást, de már nem ismerik a szomszéd bérházban, vagy szomszédos utcákban élőket. Ez vonatkozik a tanácstagokra is, - ismeretségi körük kevésbé függ attól, hogy mióta élnek a körzetben, mint attól, hogy mióta tanácstagok.

Vizsgálatunk e megállapítását támasztják alá a foglalkozás szerinti adatok is: a keresők és a nyugdíjasok ismeretségi körének nagyságában van ugyan különbség, de távolról sem olyan szembetűnő, mint a tanácstagi megbízatás időtartamától függő eltéréseké: az első, illetve a második ciklusban dolgozó tanácstagok ismeretségi köre között nagyobb az eltérés, mint a keresők és a nyugdíjasoké között.

Végeredményben a mintában szereplő tanácstagok - nyilatkozatuk szerint - átlagosan választóik 67 %-át ismerik.

Az "ismeretség" azonban még eléggé tág fogalom, amelybe sokféle fokozat tartozik, a szoros együttműködéstől addig, hogy futólag ismerik egymást.

Ezért megpróbáltuk a kört kissé jobban körülhatárolni, a tanácstagi funkcióból következő egyéni és csoportos találkozásokon résztvevők arányának felmérésével.

A tanácstag és a választó egyéni /személyes/ kapcsolatának minősítettünk minden olyan aktust, amikor a választó nem egyszerűen ismerőséhez, hanem tanácstagjához fordul / felkéri a lakásán vagy fogadó-óráján, otthon vagy munkahelyén felhívja telefonon, megállítja az utcán /illetve, ha a tanácstag keresi meg - bármilyen formák között - választóját. Csoportos találkozásnak lényegében csak a beszámolókat tekintettük.

2.2.1. A tanácstag és a választók egyéni kapcsolata

Egy-egy tanácstaghoz átlagosan mintegy 750 választó tartozik. /Csupán egyhez tartozik 600-nál kevesebb, illetve egyhez 1060./

Becslésük szerint átlagosan hetenként 5 választó keresi fel őket személyesen, ami - éves átlagra kivetítve - elvileg a választók 34-35 %-ával való személyes találkozást jelent. / A kör azonban, mint majd a 3. fejezet 2. részében kifejtjük, ennél feltehetően jóval szűkebb./

Személyenként természetesen más a szóródás:

	fő	%
még nem találkozott egyénileg választóival	1	4
hetenként 1-4 választóval találkozik	17	44
hetenként 5-10 " "	17	44
hetenként 10-nél több választóval találkozik	3	8
	<u>38</u>	<u>100</u>

A személyes találkozások száma ugyancsak nem a körzetben élés, hanem a tanácstagi megbízatás időtartamával mutat erősebb összefüggést, s azzal, hogy a tanácstag kereső foglalkozást folytat-e, vagypedig nyugdíjas.

Itt ismét csak a jellegzetes arányokat emeljük ki, a részleteket a 2. tábla ismerteti.

A tanácstagok közül ötnél több választójával találkozik hetenként

A körzetben élés időtartama szerint	A tanácstagi megbízatás időtartama szerint	Foglalkozási viszony szerint
%	%	%
Nem lakik körzetében	1 évnél rövidebb	kereső
45	1-4 év	33,3
legfeljebb 10 éve lakik	5-8 év	nyugdíjas
33	9-16 év	77
10 évnél régebben	17-19 év	50
61		

Akik nem laknak körzetükben, közlésük szerint több választójukkal találkoznak, mint a 10 éve a körzetben élők, holott a találkozások - mint a későbbiekből majd kitűnik - többségüknél a havonta egyszer tartott fogadó-órán történnek.

Egyértelmű viszont az összefüggés a tanácstagi megbízatás időtartama szerint: minél régebben tevékenykedik a tanácstag, annál több választója keresi fel. /Mint jeleztük, a legregebbi tanácstagok kis létszáma miatt az arányokat csupán a teljesség kedvéért tüntetjük fel./

Jellegzetes az összefüggés aszerint is, hogy a tanácstag kereső-e, aki a nap nagy részét munkahelyén tölti, vagypedig nyugdíjas, aki otthon inkább elérhető. Eszerint a keresők zömét legfeljebb 4, a nyugdíjasok nagy többségét pedig hetenként ötnél több választó keresi fel.

A tanácstag és a választó személyes találkozásának egyik formája a fogadó-óra. A megkérdezett tanácstagok 93%-a tart fogadó-órát, bár az általános tapasztalat az, hogy a fogadó-órán kevesebben keresik fel őket, mint egyébként, otthonukban, munkahelyükön, stb. Csak azoknak a fogadó-órái látogatottak, akik nem laknak körzetükben. Ez érthető, hiszen a fogadó-óra meghatározott helyet és időpontot biztosít a találkozásra, míg a körzetben lakó tanácstagokkal a választók egyszerűbben, lényegében bármelyik napon találkozhatnak.

A tanácstagoknál a következő arányban oszlik meg a válasz arra a kérdésre, hogy a választók a fogadó-órán keresik-e fel:

A körzetben élés időtartama szerint

A választók nem a fogadó-órára jönnek

nem lakik a körzetben	45 %
legfeljebb 10 éve lakik a körzetében	50 %
10 évnél régebben lakik a körzetében	80 %

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

1 évnél rövidebb	67 %
1 - 4 éve	67 %
5 - 8 éve	83 %
9 -16 éve	50 %
17 -19 éve	75 %

tehát még a legrövidebb idő óta tanácstagoknál is az a tipikus, hogy a választóik általában nem a fogadó-órán keresik fel őket.

Az arány a foglalkozási viszony szerint:

A keresők 60 %-át, a nyugdíjasok 90 %-át nem a fogadó-órán keresik meg a választók.

A családokat - több-kevesebb rendszerességgel - a megkérdezett tanácstagok 70 %-a látogatja. Ez alkalommal nem tudtuk felmérni, hogy a látogatások mennyiben eredményeznek új ismeretségeket, vagy pedig a tanácstagok azokat látogatják-e akiket egyébként is ismernek. / például onnan, hogy eredetileg a választó fordult hozzájuk valamilyen kéréssel, s a tanácstagok az eredmény közlésekor látogatják meg személyesen a családot/, vagy pedig a látogatás célja: személyes meghívás a legközelebbi beszámolóra, stb.

Mindenesetre - becslésük szerint - a családlátogatás átlagosan évente a választók mintegy 14 százalékával jelent személyes kapcsolatot. A megoszlást a 3. tábla részletezi.

A legjellegzetesebb ebben az összefüggésben az, hogy kik nem látogatják a családokat:

A körzetben élés időtartama szerint	%	A tanácstagi megbízatás időtartama szerint	%	A foglalkozási viszony szerint	%
nem lakik körzetében	56	1 évnél rövidebb	34	keresők	40
legfeljebb 10 éve lakik	49	1-4 éve	40	nyugdíjasok	0
10 évnél régebben	7	5-8 éve	14		
		9-16 éve	15		
		17-19 "	0		

A családlátogatást tehát elsősorban azok mellőzik, akik nem élnek választókörzetükben, holott feltehetően éppen nekik lenne szükségük erre a formára is.

2.2.2. A tanácstag és a választók csoportos kapcsolata

A megkérdezett tanácstagok közül hárman még nem tartottak beszámolót, a többiek azonban a vizsgált egy év alatt két beszámolót tartottak: 1968 őszén, illetve 1969. elején.

A beszámolókon a választóknak átlagosan 24 %-a vett részt / a legkisebb arányú részvétel 12, a legnagyobb 43 % volt/. A részvétel arányát a 4. tábla ismerteti.

A beszámolókon résztvevők nagyobb részét, átlagosan 85%-át ismerik személyesen a tanácstagok: a felszólalók közül még többet: mintegy 90 százalékukat. A beszámolókon résztvevő választók jelentik feltehetően a tanácstag tényleges, szorosabb ismeretségi körét.

A körzetben élés időtartama szerint figyelemreméltó, hogy akik nem laknak körzetükben, azok csaknem felénél a választóknak csupán 11-20 %-a jelent meg a beszámolón, de hasonló az arány a 10 éve ott élőknel is.

A tanácstagi megbízatás időtartama - mint az előzőkben is - azt mutatja: minél régebben ismerik a választók a tanácstagot, annál többen vesznek részt beszámolóján is. A választók több, mint 30 %-a vett részt az 1 - 4 éve tanácstagok 22, az 5 - 8 éve tanácstagok 30, a 9 -16 éve tanácstagok 25, a 17 -19 éve tanácstagok 50 %-ának beszámolóján.

A látogatottság aránya nyilvánvalóan összefügg a tanácstag egész tevékenységével. Az adott felvételben nem volt gondunk megvizsgálni, hogy egyes - még régi tanácstagoknál is - milyen okok magyarázzák a beszámolók alacsony látogatottságát, a kerület egészében azonban érdemes lenne erre külön figyelmet fordítani.

Saját vizsgálatunk alapján még egy összefüggésre hívhatjuk fel a figyelmet: általában jóval látogatottabbak a már nem dolgozó tanácstagok beszámolói, mint a dolgozóké. Ez feltehetően összefügg azzal, hogy a nyugdíjasok több időt szánhatnak a választók személyes meghívására, mint a kereső foglalkozásuak.

Egyébként arra a kérdésünkre, hogy elégedett-e a választók adott arányu megjelenésével, a keresők alig több, mint fele /54 %/ válaszolt igennel, a nyugdíjasoknak azonban 66 %-a.

Ez tanusítja, hogy maguk is eléggé reálisan látják a helyzetet: a keresők 50 %-ánál csupán a választók 11-20 %-a vesz részt a beszámolón, s ezt a tanácstagok sem érzik kielégítőnek, míg a nyugdíjasok felénél a beszámolókon a választók 31-50 %-a vesz részt.

A tanácstagok és a választók kapcsolatainak eddigi elemzéséből kitűnt, hogy

- a./ a tanácstagok - tanácstagi működésük időtartamától függően - saját becslésük szerint a választók elég nagy hányadát, átlagosan csaknem 70 %-át ismerik;
- b./ szorosabb kapcsolatban már a választók jóval szűkebb körével vannak: a személyes találkozások révén átlagosan elvileg mintegy 34-35 százalékkal.

Hasonlóan elég szűk a csoportos találkozásokon /beszámolókon/ résztvevők köre: a választóknak átlagosan 24%-a vesz részt a beszámolókon. A beszámolókon megjelenők, felszólalók zömét már ismerik a tanácstagok, feltehetően részben korábbi egyéni kapcsolataik révén is./A beszámolókon rendszerint részt vesznek azok a választók, akiknek a tanácstag már elintézte valamilyen kérelmét, vagy valamilyen ügyük intézése éppen folyamatban van, stb./ Emellett nyilvánvalóan van a választóknak is egy, az átlagnál aktívabb rétege, akik rendszeresen eljárnak a beszámolókra, s felszólalásaikkal ténylegesen részt akarnak venni a körzet ügyeinek intézésében.

- c./ A tanácstag és a választók ismeretségi körének nagyságában a legerősebb tényezőnek a tanácstagi megbízatás időtartama bizonyult: alapjában ennek tartamától függ mind az ismeretségi kör, mind a személyes kapcsolatok szélessége. Második tényező az, hogy a tanácstag kereső-e vagy pedig nyugdíjas, azaz mennyi időt tud szánni ismeretségi körének bővítésére. A körzetben élés időtartama az előző két tényezőnél sokkal kevésbé releváns.

Viszont: aki nem él körzetében, annak ugyyszólván minden kapcsolata lényegesen szűkebb, mint a körzetben élőké.

2.3. A tanácstag kapcsolata a tanácscsal

A következő elemzés témája: a tanácstag kapcsolata tanácstag-társaival, az állandó bizottsággal, a vb vezetőivel és a vb apparátusával.

2.3.1. Kapcsolat a tanácstag-társakkal

Olyan nagylétszámú tanácsnál, mint a VIII.kerületi tanács is, eleve feltételezhető, hogy a tanácstagok nem mindegyike ismeri a többiekét. Szorosabb kapcsolatot ugyanis csupán néhány tényező teremthet köztük: mindenekelőtt az azonos választókörzethez tartozás / amelyet erősít, hogy csaknem minden pártkörzet mellett működik a területhez tartozó ún. tanácstagok operatív bizottsága/; az azonos állandó bizottsághoz tartozás, vagy egy-egy ideiglenes bizottságban tevékenykedés. Mindazok, akik ily módon nem kerülnek szorosabb kapcsolatba egymással, jobbra csak a kéthavonkénti tanácsüléseken találkoznak.

Mindennek figyelembevételével megvizsgáltuk: milyen széles a tanácstagok közötti ismeretség aránya; s mennyiben igénylik, tartják fontosnak egymás személy szerinti megismerését.

A megkérdezett tanácstagok - becslésük szerint - átlagosan tanácstag-társaik 43,5 %-át, tehát kevesebb, mint felét ismerik.

Az arányok természetesen elsősorban a tanácstagság időtartama szerint oszlanak meg:

A tanácstagi megbízatás időtartama	Személyesen ismeri tanácstag-társait	10	11-30	31-50	51-nél több
	s z á z a l é k á t				
1 évnél rövidebb	33	33	-	33	
1 - 4 év	22	28	28	22	
5 - 8 év	-	43	43	14	
9 - 16 év	-	-	67	33	
17 - 19 év	-	25	25	50	

A tanácstagok 60 %-a a közös tanácshoz tartozás alapján ismeri azokat, akiket ismer, 40 %-uk azonban - főként a régi tanácstagok - nemcsak innen; a hosszú közéleti tevékenység sokféle ismeretséget eredményezett.

A tanácson belüli ismeretségi kör lényegében szűk: jobbra az áb-ra, s a körzet többi tanácstagjára korlátozódik. Másszóval: egy-egy áb, körzet valamelyest összetartó, kis közösségeket jelent, ezek azonban a tanácson belül még nem olvadtak össze az egymást ismerők nagyobb közösségévé. A tanácsülésen sok az egymást sem ismerő tanácstag, s az alkalmi - két havonkénti - találkozások révén csak nagyon lassan formálódhat ki a kerületi érdekeket jól képviselni képes közösség.

Figyelemreméltó, hogy a megkérdezettek több, mint 80%-a nem is tartja szükségesnek, hogy valamennyi tanácstag-társát ismerje. Viszont 76 %-uk-a megbízatás időtartamától függetlenül - feltétlenül szükségesnek ítélte, hogy ismerje a körzet többi tanácstagját. Azt azonban már csak 21 %-uk igényelte, hogy ismerje valamelyik áb tagjait.

A törekvés tehát erőteljes a kisebb, helyi, a választókerületi közösség megteremtésére: de emögé távolról sem sorakozik fel a tanács egészének, vagy akár atöbbség személyes ismeretségének az igénye. /Feltehetően a tanácstagok klubja rövid működésének ez az érdektelenség az egyik magyarázata./

Az egymást ismerő tanácstagok azonban igénylik társaik segítségét: a megkérdezettek mintegy fele tanácsülési felszólalásait előre megvitatja valakivel, legtöbbször - főként a régi tanácstagok - valamelyik tanácstag társukkal, néhányan az állandó bizottságban, illetve főként az új tanácstagok - az apparátus valamelyik szakigazgatási szervének vezetőjével, illetve a vb vezetőivel.

Emellett az egymást ismerő tanácstagok - elsősorban az azonos körzethez tartozók - elég intenzíven segítik is egymást. A megkérdezettek mintegy 70 %-a válaszolt igennel arra

a kérdésünkre, hogy tanácstag-társa fordult-e hozzá segítségért valamelyik választója ügyében: s 52 % felelte azt, hogy is kért más tanácstag-társától hasonló segítséget.

2.3.2. Kapcsolatok az állandó bizottsággal

A megkérdezett 38 tanácstag közül 21 -en tevékenykednek a tanács valamelyik állandó bizottságában: öten az áb elnökeként, 1 titkáráként, a többiek pedig mint az áb tagjai.

A mintánkban szereplő, 25 kereső foglalkozást folytató közül 15-en, a 13 nyugdíjas közül 6-an dolgoznak állandó bizottságban.

E szorosabb közösségen kívül - amelynek természetesen minden tagját ismerik, - mekkora az ismeretségi körük az áb hatáskörébe tartozó intézményeknél?

Mindenekelőtt azt kérdeztük meg tőlük, tudják-e hogy hány, s milyen intézmény tartozik az áb tevékenységi köréhez tartozó szférához. Az áb tagok fele nem tudott válaszolni a kérdésre, annak ellenére, hogy huszonegyük közül 11 vallotta magát szakértőnek az áb feladatköréhez tartozó ügyekben.

Az áb tagok mintegy harmada ismeri néhány, az áb működési területéhez tartozó intézmény vezetőjét.

Megkérdeztük azt is: megítélésük szerint kellene-e ismerniük az intézmények vezetőit: s ha mindekit nem is, akkor kiknek az ismeretségét tartanák hasznosnak, célszerűnek?

Mindössze hárman válaszolták, hogy valamennyi intézményt s azok vezetőit ismerni kellene; négyen nyilatkoztak úgy, hogy elégséges néhány, az áb tevékenységéhez szorosabban kapcsolódó intézmény és vezetőik ismerete; egy tanácstag szerint elegendő, ha az éppen vizsgált intézménnyel megismerkednek, kilencen azonban úgy nyilatkoztak: nem lényeges az áb tagok s az intézmények vezetői közötti személyes ismeretség. /Egy áb tag nem válaszolt, hárman pedig az igazgatási áb tagjai, akiknek tevékenysége nem kapcsolódik intézményekhez./

Nem volt alkalmunk érdemben vizsgálni az érintett állandó bizottságok munkájának hatékonyságát, eredményességét.

A megkérdezett tanácstagok általános magatartása, az intézmények s azok vezetőinek nagyon szűkkörű ismerete, s a szélesebbkörű ismeretség nem-igénylése azonban figyelmet érdemlő tény: ha az áb-k nem törekszenek ismeretségi körük szélesítésére, sok, a munkájukhoz nehezen nélkülözhető információ forrás marad számukra hozzáférhetetlen. Másfelől: az intézményektől elszigetelődés, a "befelé fordulás" az egyik oka lehet annak is, ha állandó bizottságok a szakigazgatási szerv tevékenységét másolják, vagy azok kiegészítőivé válnak.

Meggyőződésünk, hogy ezt a problémát - nemcsak a kerületben - érdemes lenne tovább elemezni.

2.3.3. Ismeretség a vb vezetőkkel

A vb függetlenített vezetőit általában minden tanács tag személyesen ismeri, a vb nem függetlenített tagjait azonban csupán a megkérdezettek fele. Figyelemreméltó, hogy a vb tagok ismerete lényegében független a tanács tagi megbízatás időtartamától: az egy évnél rövidebb ideje, s az 1-4 éve tanács tagoknak ugyanugy a fele válaszolta, hogy ismeri a vb minden tagját, mint a 9-16 éve tanács tagok.

Viszont: több tanács tag- főként az újak közül - azt sem tudta, hány tagja van a vb-nek. Ez a hiányos informáltság ugyancsak a tanács tagok és a tanács - illetve különböző szervei közötti - laza kapcsolatokat jelzi.

A kapcsolatok gyakoriságáról a következő fejezetben szólnunk részletesen. Itt csupán annyit jegyzünk meg, hogy a tanács tagok és a vb vezetők közötti találkozások zömmel munkakapcsolatokon alapulnak, s viszonylag ritkák a baráti, illetve egyéb, tanács on kívüli kapcsolatok.

2.3.4. Kapcsolatok a vb apparátusával

A megkérdezett tanács tagok 90 %-a választói ügyeiben személyesen is eljár a vb különböző szakigazgatási szerveinél. Legtöbbször egyenesen az osztályvezetőhöz fordulnak, mint mondják azért, mert csak ő tud hathatósan intézkedni. 20 %-uk először az ügyintézővel próbálkozik, s ha így nem ér el eredményt akkor fordul a vezetőhöz. Csupán 21 % tárgyal csak az ügyintézővel. A csoportvezetőknek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a tanács tagok. Csupán egyikük említette, hogy ahhoz is fordul kérésével. /De párhuzamosan az ügyintézővel is tárgyal/

Minthogy az ügyek különbözősége miatt ugyszólván minden osztályon megfordulnak, a vb apparátusának sok vezetőjét, munkatársát ismerik.

2.3.5. Kapcsolat a fővárosi tanács taggal

A megkérdezettek 85 %-a ismeri személyesen a választó körzetében megválasztott fővárosi tanács tagot. A figyelemreméltó inkább az, hogy 2,6,12 illetve 19 éve tanács tagok sem ismerik a fővárosi tanács tagot személyesen. Az ok többnyire az, hogy a fővárosi tanács tag új, de az is előfordul, hogy ritkán látogat el a kerületbe, vagy ha el is jön, nem keresi meg a helyi tanács tagot.

- A kapcsolatok - ha nem is mindenben kielégítőek - általánosságban elég jók, mint ezt a következő fejezet adatai tanúsítják majd.

2.4. Kapcsolatok a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel

Egy listát állítottunk össze a helyi politikai és társadalmi szervekről, illetve mindazokról a személyekről, akikkel feltételvezésünk szerint a tanács tag kapcsolatot tart, vagy a kapcsolat tartása célszerű lehet.

Kiket ismernek, kikkel tartanak kapcsolatot?

Sorrendben - az első három helyen - a lakóbizottsági összekötő, a lakóbizottságok, s a körzeti pártszervezet áll, amelyekkel ugyyszólván valamennyi tanácstag kapcsolatot tart.

Az arányok:

	A tanácstagok hány %-a tartott kapcsolatot
1. A lakóbizottsági összekötővel	97
2. lakóbizottságokkal	92
3. körzeti pártszervezettel	84
4. a HKI apparátusával	76
5. a körzeti rendőrrel	69
6. a Hazafias Népfront Bizottsággal	42
7. körzeti orvossal	76
8. a nőmozgalom vezetőivel	23
9. a Vörös kereszt vezetőivel	23
10. a helyi üzletek vezetőivel	26
11. egyéb, a listában nem szereplőkkel	18
12. Hazafias Népfront Választási elnökségével	13
13. KISZ Bizottsággal	-

Majd a későbbiekben térünk ki a kapcsolat tényleges gyakoriságára, a kapcsolatteremtés igényére, illetve arra, hogy mennyiben a tanácstag a kezdeményező e kapcsolatok kialakulásában.

A lista azonban így is tanulságos. Mindenekelőtt az a tény figyelmreméltó, hogy a lakóbizottsági összekötő, illetve a lakóbizottságok a legáltalánosabb kapcsolatok. Itt első sorban kölcsönös egymásrataltságról, egymás kölcsönös támogatásáról van szó; egyúttal a legjellegzetesebb információs csatornáról a lakók - lakóbizottságok - lakóbizottsági összekötők és a tanácstag között. Ezen az információs csatornán áramlik a lakósok sokféle kommunális, szociális, együttélési problémája, lakásügyek, a társadalmi munka szervezése, stb.

Kétségtelen, hogy a tanácstag számára mintegy összegyűjtve nyújtja az egyénekre, egy-egy ház lakóira vonatkozó információkat; sok mindent abból, amit egyébként a személyes ismeretségek révén kaphatna.

A körzeti pártszervezettel kialakult - ugyancsak általános - kapcsolat / amely jórészt az operatív bizottságok létrejöttének köszönhető, s erről később még ugyancsak szólunk / egy másfajta információs csatorna kiépülését jelenti. Egyrészt: itt fogalmazódnak meg - magasabb szinten - a lakóhelyi közösségek problémái, s általában itt cserélik ki egymással is tapasztalataikat a körzet tanácstagjai. Egyébként néhány körzeti párttitkár, illetve pártvezetőségi tag egyúttal tanácstag is.

A HKI apparátusával kialakult erős kapcsolat elsősorban a korábbi évek gyakorlatának eredménye, amikor a tanácstagok rengeteg, a HKI-re tartozó ügyet intéztek választóiknak.

Noha az utolsó ciklusban, tanácsülésen is tárgyalt, nyomatékosan hangsúlyozott irány-elv, hogy a tanácstagok ne intézzenek HKI ügyeket, végülis a tanácstagok nem tudnak kitérni a lakók ilyen irányú kérdései elől. Többen úgy vélik, hogy ez nem is lenne helyes; s nem tartják szerencsésnek az erre vonatkozó állásfoglalást, mert úgy érzik: az apró ügyek elintézésében nyújtott segítségükkel valami kézzelfogható eredményt tudtak felmutatni. Valójában ma is számos HKI ügyet intéznek - erről majd a tanulmány VI. részében, a tanácstagok munkájának hatékonyságára vonatkozó információkat elemezve szólunk - s közbenjárásuk a HKI ügyek csaknem felében most is eredményes. Ez magyarázza a HKI apparátusával kialakult széleskörű kapcsolatokat.

Némileg meglepő volt számunkra a körzeti orvossal és a körzeti rendőrrel kialakult, ugyancsak eléggé általános kapcsolat. Minthogy a vizsgálatkor nem számítottunk a kapott eredményre, az interjúk során nem is tettünk fel erre vonatkozó kérdéseket: így a jelenségre magyarázatot sem tudunk adni.

A tanácstagok fele sem tart kapcsolatot a Hazafias Népfront Bizottsággal, a listában szereplő további szervekkel pedig már csak szórványosak a kapcsolatok. Noha a nőmozgalom s a Vörös kereszt is sok lakóházban végez érdemleges munkát,

vállalva például számos szociális ügy intézését, idősek, betegek gondozását, ellátását stb., a szórványos kapcsolatokból arra lehet következtetni, hogy a tanácstagok az ilyen tevékenységet kevésbé tekintik úgy, mint rájuk is tartozókat. Hasonló a helyzet a helyi üzletek vezetőivel kialakult kapcsolatokkal, holott a tanácstagok nyilván sokféle apróbb-nagyobb, helyileg is elrendezhető problémát megoldhatnának, ha nem mellőznék az ilyen ismeretségeket.

3. A KÜLÖNBÖZŐ RELÁCIÓJU KAPCSOLATOK GYAKORISÁGA

A tanácstag ismeretségi körének vizsgálata önmagában csak egyoldalú tájékoztatást ad; hiszen a legtöbb személyes ismerőssel rendelkező tanácstag sem juthat információkhoz, ha nem érintkezik ismerőseivel.

Ezért - mint a Bevezetőben ismertettük - a továbbiakban azt vizsgáljuk: milyen gyakoriak a tanácstag különböző relációju kapcsolatai?

Mindazoknál a kapcsolatoknál, amelyek gyakoriságát jogszabály vagy más, a tanácstagra kötelező előírás határozza meg, a jogszabályra vagy előírásra a kapcsolatok elemzésekor hivatkozni fogunk.

A tétélesen nem rögzített gyakoriságu kapcsolatok esetében az elvárt, a kívánatosnak tartott gyakoriságra vonatkozó egyéni vélemények általában megegyeztek a tanácsok csaknem két évtizedes működése során országosan, a gyakorlatban kialakult gyakoriságokkal.

3.1. A tanácstagok 24 órája

A kapcsolattartás rendszeressége minden tanácstagtól időt kíván. Ezért mindenekelőtt azt vizsgáltuk meg: mennyi időt képesek a tanácstagok a megbízatásukból eredő kötelezettségekre szánni?

A vizsgálatnál a következő tényezőket vettük figyelembe:

- A tanácstag kereső-e, vagypedig nyugdíjas?
- Ha kereső, mennyi a napi munkaideje, továbbá a közlekedési idő munkahelye és otthona között?
- Szabad idejéből a családjával kapcsolatos kötelezettségei naponta kb. hány órát vesznek igénybe?
- A tanácstagi funkcióján kívül milyen egyéb funkciói vannak lakóterületén és munkahelyén, s ezek szabadidejéből naponta átlagosan mennyi időt vesznek igénybe?

/A munkahelyi funkciók közül csak azokat vettük számításba, amelyek munkaidőn túl is időigényt jelentenek./
 -Tanácstagi megbízatása/ beleszámítva a tanácsülést, áb-ülést, áb-megbízatásokat, a választók ügyeinek intézését, a különböző szervekkel a kapcsolat tartását stb/ naponta kb. mennyi idejét veszik igénybe?

A mintákban szereplő keresők átlagosan naponta csaknem 10 órát dolgoznak és közlekednek. A 13 nyugdíjas közül 5-nek van napi 4 órás munkaideje, és kb. egy órányi közlekedése.

Csupán 3 tanácstagnak nincs a családdal kapcsolatban kötelezettsége; a többieknek átlagosan naponta 2 és fél óra.
 /Egyénenként természetesen jelentősen eltérő a családdal kapcsolatos kötelezettség időigénye: a mintákban szereplőknél 20 perc a legkevesebb, és hét óra a legtöbb. Viszont nincs figyelemreméltó különbség aszerint, hogy valaki kereső foglalkozást folytat-e, vagy pedig nyugdíjas- a családdal kapcsolatos kötelezettségek időigényt kinek-kinek egyéni körülményei determinálják./

Tanácstagi funkcióján kívül a lakóterületén nincs egyéb társadalmi kötelezettsége 25 tanácstagnak /66%/, további egy funkciója 5 /13%/, és további két vagy annál több funkciója nyolc / 21 %/ tanácstagnak van.

Munkahelyén 23 tanácstagnak nincs társadalmi funkcióból eredő kötelezettsége; 7 tanácstagnak egyféle, 5 tanácstagnak kétféle, a 3 tanácstagnak van 3-4 féle funkciója.

Végeredményben csupán 10 tanácstagnak nincs egyéb funkciója sem a lakóhelyén, sem a munkahelyén; de csak két olyan tanácstag van, akire mind a munkahelyén, mind a lakóhelyén más társadalmi kötelezettség is hárul.

A tanácstagi megbízatáson felüli, egyéb lakóterületi funkciók időigényéről hetenkénti becslést kértünk, ezt számítottuk vissza napi átlagra. Eszerint a lakóterületen a tanácstagi megbízatáson kívüli funkciók napi átlagos időigénye:

	fő	%
nincs kötelezettsége	25	66
egy óránál kevesebb	6	16
egy-két óra	2	5
két-három óra	3	8
három óránál több	2	5
	<u>38</u>	<u>100</u>

Noha egyébként természetesen más-más a munkaidő és a közlekedés, a családi kötelezettségek, s a tanácstagi munkán kívüli társadalmi kötelezettségek napi időigénye, érdemes az átlagos időráfordításokat együttesen is megvizsgálni. Mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy a nap 24 órájából mindenkinél mintegy 7 és fél órát foglal le az alvás, mintegy 2,5 órát a személyi szükségletek / evés, tisztálkodás, stb./^{x/}

	keresők	nyugdíjasok
alvás és személyi szükségletek ^{xx/}	10,--	10,--
a munkaidő a közlekedéssel ^{xxx/}	9,óra 42p	1,óra 46p
a családdal kapcsolatos kötelezettségek ^{xxx/}	2,6.05p.	3.6.10p.
E g y ü t t :	21óra47 p.	14.6.56p.

^{x/} A KSH 1963-ban országos reprezentatív minta alapján 12 ezer ember napi időbeosztását vizsgálta meg. Eszerint a Budapesten élő munkások és alkalmazottak hétköznapokon átlagosan 9,9 órát fordítanak kereső tevékenységre, 1,9 órát a családdal, háztartással kapcsolatos kötelezettségekre, 7,4 órát alvásra, 2,4 órát személyi ellátásra, s a szabadidő átlagosan 2,4 óra. A nap 24 órája / 12.000 ember napi időbeosztása/ KSH Időszaki Közlemények, 75.kötet. 1965/8.

^{xx/} Az alvás és a személyes szükségletek időigényéhez az említett statisztikai felmérés adatait vettük alapul: az egyszerűség kedvéért néhány perces kerekítéssel: mind az alvásidőnél mind a személyi szükségletek időigényénél 1-1 tized órát /6-6 percet/ kerekítettünk.

^{xxx/} Az adatok már a mintákban szereplők közlésein alapulnak. Adataink csekély mértékben térnek el a statisztikailag megfigyelt átlagtól: a munkaidő és a közlekedés ott 9 óra 54perc, nálunk 9 óra 42 perc; a családdal kapcsolatos kötelezettség ott 1 óra 54 perc, nálunk pedig 11 perccel több: 2 óra 05 perc.

A rendelkezésre álló szabadidő, amit végülis az emberek többé-kevésbé saját elhatározásuk szerint használhatnak fel / pihenésre, olvasásra, TV-nézésre és: társadalmi munkára is/

a keresőknél	a nyugdíjasoknál
2 óra 13 perc	9 óra 04 perc.

Ez önmagában jelzi a lehetőségeket: a keresők a napi 2 óra 13 percnyi szabad idejükből "gazdálkodhatnak"; a nyugdíjasok több, mint kilenc órából.

Mennyit fordítanak a tanácstagságon kívüli különféle társadalmi kötelezettségekre? /Mint jeleztük megkérdezett tanácsstagok kétharmadának nincs a lakóterületén egyéb társadalmi kötelezettsége, s ezért az átlag használata némileg torzít: 25 kereső között osztja el, amit 14 végez, illetve 13 nyugdíjas között, amit 10 végez/

a keresőknél	a nyugdíjasoknál
0 óra 23 perc	1 óra 39 perc

Mennyit fordítanak tanácsstagi kötelezettségükre?

A tanácsstagi kötelezettségek kivétel nélkül mindenkitől időt igényelnek. A keresők között a legkisebb napi ráfordítás 20 perc volt, a legtöbb napi 1 óra 40 perc. A nyugdíjasoknál a legkevesebb napi 40 perc, a legtöbb napi 8 óra. Ez az egyetlen irreálisnak tűnő becslés. Ennek kivételével az átlag: 1 óra 12 perc. Hogy a nyilvánvalóan túlzó becslést kiszűrjük, de az esetlegesen a többiekénél jóval több időráfordítást figyelembevegyük, ebben az esetben napi 3 órányi tanácsstagi munkát számoltunk. /A többiekénél a legnagyobb időráfordítás 2 óra./

Ilymódon az átlag

a keresőknél	a nyugdíjasoknál
0 óra 48 perc,	1 óra 20 perc.

Azaz: a keresőknél átlagosan mintegy napi 3/4 órát köt le a tanácsstagi tevékenység: de - noha a különbség elég nagy, - végeredményben a nyugdíjasoknál is csak mintegy félórával többet. Erre a kérdésre később majd visszatérünk.

A szabadidőből tehát összességében a következő arányban fordítanak tanácsstagi munkára és egyéb társadalmi kötelezettségekre:

	Keresők	Nyugdíjasok
Szabadidő	2 óra 13 perc	9 óra 04 perc
Ebből:		
a lakóhelyen, nem tanácsstagi funkció ellátására	0 óra 23 perc	1 óra 39 perc
tanácsstagi kötelezettségekre	<u>0 óra 48 perc</u>	<u>1 óra 20 perc</u>
Együtt:	1 óra 11 perc	2 óra 59 perc

A végeredményt leegyszerűsítve: a keresők mintegy 2 és 1/4órányi szabadidejükből naponta kb. 1 és 1/4órát, a nyugdíjasok a 9 óra szabadidejükből 3 órát fordítanak vállalt társadalmi kötelezettségeik teljesítésére.

Ez a tény önmagában mutatja - különösen a keresőknél - a tényleges áldozatvállalás mértékét: amugy is csekély szabadidejük felét a közösség érdekében végzett tevékenységekre fordítják. A vasárnapokat kivéve tehát hetenként több, mint 7 órát foglalkoznak átlagosan közösségi ügyekkel, s ebből csaknem 5 órát a tanácsstagi megbízatásból eredő kötelezettségek kötnek le.

Érdekes jelenség, hogy a nyugdíjasoknál az egyéb, nem tanácsstagi kötelezettség ellátása a nagyobb időigényű, s a tanácsstagi munkára fordított idő csak félórával több, mint a keresőknél.

Megkérdeztük a tanácsstagokat: hogyan győzik a tanácsstagi és az egyéb társadalmi funkciókból eredő terheket?

A többség / 32 fő / azt válaszolta, hogy jól győzi. Négyen mondták hogy soknak tartják / 3 kereső és 1 nyugdíjas/, s ketten válaszolták, / mindkettő kereső! / hogy többet is képesek vállalni.

A válaszok megoszlása a társadalmi kötelezettségek hetenkénti ráfordítása szerint:

Tanácsstagi és egyéb társadalmi kötelezettségek heti átlagos időigénye:	Soknak tartja			Jól győzi			Többet is vállalna		
	Kere- sők	Nyug- díja- sok	E- gyütt	Ke- re- sők	Nyug- díja- sok	E- gyütt	Ke- re- sők	Nyug- díja- sok	E- gyütt
5 óránál kevesebb	1	-	1	9	-	9	-	-	1
6-10 óra	2	-	2	10	4	14	-	-	-
11-20 "	-	1	1	1	3	4	1	-	1
20 óránál több	-	-	-	-	5	5	-	-	-
fő együtt			4			32			2
%-ban			11			84			5

A csaknem 90 % véleménye tehát az, hogy jól győzik, illetve többet is képesek lennének vállalni.

Vizsgáljuk meg ezek után, ténylegesen milyen tevékenységek töltik ki a tanácsstagi munkára fordított időt? Milyen gyakoriak kapcsolatai a tanácscsal / tanácsstag-társaival, vb-vezetőkkel, az áb-val, a vb-apparátusával, stb./ s a helyi társadalmi-politikai szervekkel?

3.2. A kapcsolat gyakorisága a választókkal

3.2.1. Egyéni kapcsolatok

A tanácsstag és a választók egyéni kapcsolatainak gyakoriságát nem írja elő tételesen jogszabály. Az 1954 évi X.törvény a tanácsstag kötelezettségeként azt írja elő, hogy

"d./ Választóinak közérdekű megbízásait a dolgozó nép érdekeinek figyelembevételével teljesítse és következetesen előmozdítsa, hogy a dolgozók jogos panaszait megvizsgálják és orvosolják.

e./ Rendszeresen tartson fogadóórát és más módon is erősítse kapcsolatát a lakossággal."...

"g./ Bevonja a lakosságot az állami feladatok megoldásába."

A választókkal tartandó kapcsolatokról a 2007/1967. /I.31./sz. Korm.határozat azt írja elő:

"9§.b./ A tanácsstag köteles közvetlen kapcsolatot teremteni a lakossággal. Ennek egyik formája a fogadóóra..."

Az 1954. 16.NET határozat előírása:

"41.§. A tanácsstagok a tanácsülés után a Tanácsnak azokat a határozatait, amelyek a dolgozókat érintik, ismertetik. Ennek elősegítése érdekében a Végrehajtó Bizottság az ismertetésre kerülő határozatokat köteles a Tanácsülés után 5 napon belül írásban megküldeni minden tanácsstagnak. Az ismertetés történhet a választókkal való személyes beszélgetés, tanácsstagi beszámoló útján, az Állandó Bizottsági munka közben, az aktívák révén és a tömegkapcsolatok egyéb formáinak felhasználásával."

A jogszabályok tehát csak az egyéni kapcsolattartás kötelezettségét írják elő; s a kapcsolattartás egyik formáját határozzák meg: a fogadóórát, de a kapcsolattartás további formáit, gyakoriságát a tanácsstagokra bízzák. /A csoportos kapcsolatról - a beszámolóról - a későbbiekben lesz szó./

A vizsgált tanácsstagoknál lényegében az alábbi egyéni kapcsolati formák alakultak ki:

- A választó megkeresi a tanácstagot. Ez bármilyen módon történhet: megállítja az utcán, telefonál a tanácsstag lakására, vagy munkahelyére, felkeresi lakásán, stb.

- Ennek egyik speciális formája: a választó fogadóóráján keresi fel a tanácstagot.

- A tanácsstag megkeresi a választót. Ez ugyancsak bármilyen módon történhet: megállítja az utcán, telefonál, felkeresi a lakásán stb.

- Ennek egyik speciális formája: a családlátogatás.

Milyen gyakoriak ezek a kapcsolatok?

Mint az első fejezet 2. pontjában, illetve az 1.táblában

ismertettük: a tanácsstagokat hetenként átlagosan 5 választó keresi fel, s ez évenként a választók 34-35 %-ával jelent személyes találkozást. Megállapítottuk azt is, hogy általában a rögzített tanácsstagokat, illetve a nyugdíjasokat keresik fel többen.

A tanácsstagoktól azt is megkérdeztük, hogy általában milyen típusu ügyekkel keresik fel őket választóik? Három ügytípust sorolhattak fel: az első helyen, azaz leggyakoribb ügyként 17-en jelölték meg a lakásügyeket, 16-an pedig a HKI ügyeket. /Megjegyezzük, hogy a lakásüggyel jelentkezőket általában elutasítják, s közlik, hogy a vb-lakásosztályához kell fordulniok, a HKI ügyekkel azonban - mint az előző fejezetben már említettük, - a legtöbb tanácsstag foglalkozik./Második leggyakoribb ügyként ugyancsak a HKI és a lakásügyek szerepelnek / 7-7 tanácsstagnál / harmadik leggyakoribbként az együttélési panaszok /8/ és ismét a HKI: 6 esetben.

A három leggyakoribb ügytípust összevonva a sorrend:

1.	HKI ügyek	30
2.	Lakásügyek	28
3.	Házirend, együttélési panaszok	17
4.	Szociális problémák	7
5.	Szabálysértési ügyek	6
6-7.	Közügy	4
	Közellátás	4
8-9	Információkérés	3
	Köztisztaság	3
10.	Egyéni panasz	2
11-12	Építési ügy	1
	Nyugdíj ügy	1

tanácsstagnál tartoznak a tipikus ügyek közé.

Mint már jeleztük, az ügyintézés eredményességéről a

4. fejezetben szólnunk.

Itt csupán egyetlen összefüggés érdekében térünk ki a kérdésre.

A 2. fejezetben megállapítottuk: a tanácsstagokat hetenként átlagosan felkereső 5 választó elvileg azt jelenti, hogy a tanácsstag évente választóinak mintegy 34-35 %-ával találkozik személyesen. Feltehető azonban, hogy ez a kör jóval szűkebb. Ugyanis a tanácsstagot egy-egy ügyben többször is felkeresi a választó; s valószínűleg minél nehezebben intézhető el az ügy, annál gyakrabban.

Megkérdeztük, hogy a választók milyen gyakran érdeklődnek a tanácsstagnál a különböző típusu ügyekben. A három leggyakoribb ügy-típusban az érdeklődés gyakorisága:

	Nem érdeklődnek		Legalább egyszer		2-5 esetben		5-nél többször	
HKI ügyek	2	6%	5	17%	18	60%	5	17%
Lakásügyek	1	4%	10	35%	12	43%	5	18%
Házirend, együttélés	-	-	6	35	6	35	5	30%

Azaz: kettőnél többször érdeklődik HKI ügyekben a választók csaknem 80%-a; a lakás-, házirend, együttélési ügyekben pedig több, mint 60 %-a.

Ez arra utal, hogy a tanácsstagok a választók 34-35 százalékánál lényegesen szűkebb körrel érintkeznek, s velük intenzívebben, többször találkozáva; feltehetően az ügyeknek a választók igényénél lassabb intézése miatt. / Ez - mind a HKI, mind a lakásügyekben - eléggé érthető./

A tényleges találkozások gyakoriságáról hozzávetőleges képet kapunk az alábbi összehasonlítás segítségével.

A 38 tanácsstag közül csupán ketten jelezték, hogy választóik nem érdeklődnek az ügyek után, amelyek elintézéséhez a tanácsstag segítségét kérték; az első típusu ügyekben 36, a másodikban 35, a harmadik típusu ügyekben 31-en válaszolták, hogy érdeklődnek náluk a választók.

A 38 tanácsstagnál a 3-3 ügytípusban / összesen 114 / az érdeklődés gyakorisága:

nincs érdeklődő	12 esetben	
egyszer érdeklődnek	33	" 39%
kétszer érdeklődnek	25	"
háromszor "	13	"
négyszer "	5	"
öttször "	10	" 61%
6-9 esetben	7	"
tízszor	4	"
tiznél többször	<u>5</u>	"
	114	

Ha - erősen leegyszerűsítve a problémát - csupán úgy számolunk, hogy a választók több mint 60 %-a - azonos ügyekben - kétszónél is többször felkeresi a tanácstagot, a tényleges érintkezési kör a 34-35 %-ról kevesebb mint a felére, 15-17 %-ra csökken.

Megkérdeztük azt is: gyakrabban keresik-e fel azok a választók, akikhez egyébként is személyes ismeretség fűzi a tanácstagot?

A tanácsstagok 65 %-a válaszolt igennel. Ez egyfelől természetes: könnyebben szánja rá magát az érdeklődésre, udvarias sürgetésre az, aki személyesen is ismerte a tanácstagot. Más oldalról jelzi: minthogy a tanácstaghoz általában a nehezen intézhető egyéni kérelmekkel, panaszokkal fordulnak, ezen az uton csak azokkal bővül a tanácstag ismeretségi köre, akik konkrét panaszügyekben tőle remélnék segítséget.

A választó és a tanácstag találkozásának szervezett formája a fogadóóra. Fogadóórát - a VIII.kerületi Tanács VB.1967-ben kiadott irányelvei szerint - nem kötelesek tartani a tanácsstagok. Megtartását azonban ajánlják, elsősorban a nem a választókörzetükben lakóknak. Mint a 3. fejezetben már jeleztük: a megkérdezett 38 tanácstag közül 36 tart havonként egy-szer fogadóórát. 74 %-uk tapasztalata azonban az, hogy a többség - főként a nem körzetben élők kivételével - nem a fogadóórán keresi fel őket.

A tanácsstag és a választók kapcsolatának másik oldala, amikor a tanácsstag keresi meg választóit. Ez rendszerint akkor történik, amikor valamilyen panaszügy eredményéről kívánja tájékoztatni az érdekelteket. A többség személyesen megy el választójához, de a tanácsstagok egyharmada - szinte kizárólag a keresők - inkább a lakóbizottság, a lakóbizottsági összehívó útján üzenik meg az eredményt.

A választókkal találkozás speciális formája: a családlátogatás. Noha sehohsem irták elő számukra, mint az előző fejezetben, illetve, a 3. táblában jeleztük: a 38 közül 28-an, a megkérdezettek 70 %-a kötelességének érzi, hogy - tanácstagi minőségben - választóit otthonukban is felkeresse. Figyelemreméltó, hogy a tiz tanácsstag mindegyike - aki a családlátogatást nem érzi kötelességének - kereső, s emellett 7 a két évnél rövidebb ideje megválasztottak közül kerül ki.

A keresőknek tehát csak 60 %-a, viszont valamennyi nyugdíjas kötelességének érzi a családlátogatást.

Ez feltehetően összefügg azzal is, hogy a nyugdíjasoknál a családlátogatás kellemes időtöltésnek is minősülhet, míg a keresők nehezebben szakítanak időt e többnyire időigényes kapcsolattartásra.

Jellemző, hogy míg a keresők - saját becslésük szerint - egy év alatt átlagosan a választókörzetükben élő családok mintegy 10 %-át látogatták meg, addig a nyugdíjasok átlagosan több mint 20 %-át. A megoszlást a 3. tábla ismerteti.

Itt csupán az évente átlagosan meglátogatott családok arányának sorrendjét tüntetjük fel:

		Az évente átlagosan meglátogatott családok %-a
1.	Nyugdíjasok	22
2.	9-16 év tanácstagok	17
3.-4.	5-9 éve tanácstagok	15
	11 évnél régebben a körzetben lakik	15
5.-6.	1-4 éve tanácstagok	14
	legfeljebb 10 éve lakik a körzetben	14
7.-8.	1 évnél rövidebb ideje tanácstag	10
	keresők	10
9.	nem lakik a körzetben	9
10.	17-19 éve tanácstag	8

A sorrend természetesen csak általános tájékoztatásul szolgál, hiszen a különböző sorokban ugyanazok a tanácstagok szerepelnek, csak más-más csoportosításban. A sorrend annyit mégis megmutat, hogy a nyugdíjasok, illetve a 9-16 éve tanácstagok kb. kétszer annyi családot látogatnak meg, mint azok, akik nem laknak a körzetükben. /A legrégebb tanácstagokat ismét csak a teljesség kedvéért tüntettük fel./

A családokat nem látogató 10 tanácstag közül nyolc azal indokolta nemleges válaszát, hogy ugyis eljön hozzá az, aki valamit kíván. Kettőn időhiányra hivatkoztak, de csupán egy /két éve/ tanácstag hivatkozott arra, hogy tapasztalata szerint a választók nem fogadják szívesen a családlátogatást.

Tíz közül kettő /mindegyik egy évnél rövidebb ideje tanácstag / tervezi a családlátogatások megkezdését, akik pedig eddig is csinálták, folytatni kívánják a családok látogatását.

3.2.2. Csoportos kapcsolat: a beszámoló

A tanácstag beszámolási kötelezettségének gyakoriságát tételen rögzíti jogszabály:

A 2007/1967. I.31./ Korm. határozat szerint:

"9.a./ A tanácstag évenként egy ízben köteles beszámolni a választóknak a tanács működéséről, saját tanácsági munkájáról, s a választók közérdekű megbízásainak teljesítéséről"

Mint a 2. fejezet 2.2.3. pontjában már jeleztük: a vizsgált egy év alatt két beszámolót tartottak a VIII. kerületi tanács tagjai: 1968 őszén és 1969 tavaszán.

Beszámolási kötelezettségének minden megkérdezett tanácstag eleget tett; annak a háromnak a kivételével, akiket a tavaszi beszámolók után választottak meg.

A megkérdezetteknel tehát nincs eltérés az előírt gyakoriságtól. /A kerület egészében 1968-ban nem volt ilyen jó arány: 4 körzetben nem volt betöltve a tanácstagi funkció, ezekben a körzetekben a fővárosi tanácstag, illetve más körzet tanácstagjai tartottak beszámolót, 4 tanácstag azonban nem tett eleget beszámolási kötelezettségének./

Arra a kérdésre egyébként, hogy tanácstagi munkájában mit tart hasznosabbnak: a választókkal való egyéni, vagy pedig csoportos találkozást, a tanácstagok 50 %-a az egyéni találkozás mellett szavazott, mintegy 20 % igényelte mindkét formát és csupán a tanácstagok 30 %-a részesítette előnyben a csoportos találkozást.

Egy másik kérdésünkre - "a választókkal való kapcsolatában mit tart a leginkább bevált módszernek?" - a kapott 44 válasz közül 30 valamelyik egyéni kapcsolattartási formát minősítette a leginkább bevált módszernek / ebből 12-en a személyes beszélgetéseket, 10-en a családlátogatást, 2-en a fogadóórát, stb./ míg a beszámoló, illetve a lakógyűlés csupán 1-1 szavazatot kapott.

3.3. A tanácstag és a tanács kapcsolatainak gyakorisága

3.3.1. A tanácsülés.

Az 1954.évi X.törvény a tanácstag jogává és kötelességévé teszi, hogy a Tanács munkájában tevékenyen részt vegyen. / 27.és 28.§./

Mint ahogy a Tanács "működését" elsődlegesen a tanácsülések jelentik, mindenütt egyértelműen fogalmazódik meg az igény; minden tanácstag vegyen részt minden tanácsülésen. Noha ezt így semmilyen jogszabály nem mondja ki, az elvárás egyértelmű: a tanácstagoknak be kell jelenteni, vagy igazolni távolmaradásukat; mindenütt statisztikát vezetnek a megjelentek arányáról s a tanács működésének egyik mércéjeként használják, hogy a tanácstagok közül hány százalék vesz részt rendszeresen a tanácsüléseken; nő vagy csökken-e a résztvevők aránya, stb.

Az elvárt gyakoriság tehát: a részvétel minden tanácsülésen. A VIII. kerületi Tanács 6 ülést tartott a vizsgált egy év alatt. A 38 megkérdezett tanácstag közül 13/34 %/ hiányzott legalább egy tanácsülésről.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

	Nem hiányzott	Egyszer hiányzott	Kétszer hiányzott	3 és többször
1 évnél rövidebb ^{x/}	2	1	-	-
1-4 éve	10	5	2	1
5-8 éve	6	-	-	1
9-16 éve	5	1	-	-
17-19 éve	2	2	-	-
Foglalkozás szerint:	25	7	2	2
keresők	13	8	2	2
nyugdíjasok	12	1	-	-
	25	9	2	2

^{x/} A három tanácstagot 1969 májusban választották meg; vizsgálatunkig tehát csak egy tanácsülésen vehettek részt.

Azaz: a keresőknek csaknem a fele, a nyugdíjasok közül csupán 1 hiányzott a hat tanácsülés valamelyikéről.

A tanácsüléseken tehát a részvétel az elvárt 100 %-os gyakorisághoz képest - a hiányzások arányát figyelembevéve - 91 % a mintánkban szereplőknél. /A kerület valamennyi tanácstagját figyelembevéve valamivel gyengébb az arány: általában a tanácstagok mintegy 83 %-a vesz részt a tanácsüléseken./

A tanácstagok aktív részvételét mutatja: mennyire kapcsolódnak be a napirendre tűzött témák vitájába, előterjesztenek-e javaslatot, interpellálnak-e, stb.

A hat tanácsülésen elhangzott	Ebből a mintánkban szereplő tanácstagok részvétele
35 felszólalás	7
27 javaslat	14
7 interpelláció	
2 kérdés	
71	21

Azaz a felszólalók, javaslattevők, interpellálók mintegy harmada a mintánkban szereplő tanácstagok közül került ki.

Természetesen nem szerepelt mindenki, illetve nem egyforma arányban.

A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

	Felszólalt, javaslatot tett, interpellált			
	Egyszer sem	Egyszer	Kétszer	Háromszor és többször
1 évnél rövidebb	3	-	-	-
1-4 év	7	1	7	3
5-8 év	3	1	-	3
8-16	-	2	2	2
17-19	1	1	-	2
	14	5	9	10

A tanácstagi megbizatus idotartama tehát nem mutat érdemleges összefüggést a tanácsülésen az aktiv közreműködési készséggel; az első tanácsülésen résztvevők kivételével a többi csoportnál nincs érdemleges különbség a kettőnél többször felszólalók arányában, sőt, az 1-4 éve tanácstagok nagyobb aktivitást mutattak, mint a második ciklusban dolgozók.

Foglalkozás szerint:

	Felszólalt, javaslatot tett, interpellált							
	Egyszer		Egyszer		Kétszer		Háromszor és többször	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
keresők	8	32	4	16	7	28	6	24
nyugdíjasok	6	46	1	8	2	16	4	30

Itt az arány már inkább a keresők javára billen: 68 %-uk szerepelt valamilyen észrevételével a tanácsülésen, míg a nyugdíjasoknak csak 54 %-a. Ez mindenekelőtt olyan szempontból figyelemreméltó, hogy bár a nyugdíjasok több időt fordítanak tanácstaggi tevékenységre, többet találkoznak a választókkal, de tapasztalataikkal kevésbé fordulnak a tanácsüléshez, mint a keresők. Ez feltehetően összefügg azzal is, hogy a keresők másirányú informáltságuk eredményeként vesznek részt inkább a tanácsülés elé kerülő kérdések megvitatásában mint a nyugdíjasok, akiknek - inaktív vá válásukkal - némileg szűkültek kapcsolataik a "külvilággal", a munkahelyi kollektívákkal, az ott felmerülő problémákkal stb. Ugyanakkor arra is int, hogy a választókkal az eléggé szűkövű, s némileg egyoldalú kapcsolatok / egyéni panaszügyek/ révén szerzett információk feltehetően más csatornákon futnak /apparátus, HKI stb./ s nem, vagy csak kevésbé értékesíthetők a tanácsülések napirendjére tűzött témáknál.

Itt jegyezzük meg azt is, hogy a tanácsüléseken általában jóval kevesebb az interpelláció, mint a felszólalás.

Az interpellációkról az az általános vélemény, hogy arra az esetre jók, ha már másként nem lehet elintézni egy ügyet. Ezt látszik alátámasztani az is, hogy zömmel a keresők éltek az interpelláció lehetőségével, feltehetően azért, mert kevesebb időt tudnak szánni egy-egy ügy elintézésére, utánajárására.

3.3.2. Az állandó bizottság

Az 1954. évi X. törvény rendelkezik arról, hogy a tanácstag " megválasztható a tanács bármely tisztségére és bármely bizottságába." / 27.§./1/ bek.a./ illetve, hogy a tanácstag " a tanács munkájában tevékenyen résztvegyen és a rábízott feladatokat elvégezze" /28.§.c./.

Sem az idézett jogszabály, sem az állandó bizottságokról szóló 1954.18.NET határozat nem ír elő a tevékenységre vonatkozó gyakoriságot: például, hogy évenként minimálisan hányszor ülésezzenek; vagy hogy az állandó bizottságba megválasztott tagok kötelesek-e minden ülésen résztvenni, stb.

A jogszabályok megalkotása óta eltelt 15 évben, miközben az állandó bizottságok számával és létszámával kapcsolatban több lényeges módosítás történt, az állandó bizottságok tevékenységének időbeosztása továbbra is kötetlen maradt: tevékenységüket "a szükséghez képest" végzik.

Ugyanakkor a gyakorlatban mégis kialakult az elvárt gyakoriság: a folyamatos és érdemi tevékenység biztosítása érdekében az áb munkatervet készít, amelyben meghatározza üléseinek, vizsgálatainak számát, időpontját. A kialakult gyakorlat szerint az áb-nak legalább negyedévenként kell üléseznie; s elvárják, hogy ezeken az áb minden tagja részt vegyen.

A kerületi tanács mellett 9 áb működik; s a munkatervben mindegyik meghatározza üléseinek számát.

A mintánkban szereplő 38 tanácstag közül - mint már jelezte - 21 tevékenykedik állandó bizottságban.

Nem vizsgáltuk, hogy az állandó bizottságok mennyire tartják be az önmaguknak előírt munkatervet; az előírt időközönként üléseznek-e, megtartanak-e minden tervezett vizsgálatot, stb. Csupán azt vizsgáltuk: a mintánkban szereplő áb-ak mennyire tesznek eleget az elvárt gyakoriságu részvételnek?

A 19 vizsgált tanácsstag 8 állandó bizottságban dolgozik, Részvételük aránya vizsgált egy évben tartott áb-üléseken:

	Az áb-tag-jai összesen	a mintánkban szereplők
Pénzügyi és terv áb	67%	62%
Népművelési áb	76%	80%
Lakásügyi áb	75%	80
Közlekedési, építési és vízgazdálkodási áb	75	100
Igazgatási és lakóbizottsági áb	60	80
Kereskedelmi áb	64	60
Egészségügyi áb	65	100
Ipari áb	62	75

Mint látható, a mintánkban szereplő áb-tagok valamivel aktívabbak az áb-tagok átlagánál.

Jellemző azonban, hogy az áb-üléseiről egy év alatt csupán hatan nem hiányoztak: közülük kettő elnöke, egy pedig titkára az áb-nak.

A távolmaradások aránya:

	Áb elnök	ÁB titkár	ÁB tag	Együtt	
				fő	%
nem hiányzott	2	1	3	6	29
egyszer hiányzott	2	-	7	9	43
kétszer hiányzott	1	-	1	2	10
háromszor és többször hiányzott	-	-	4	4	18
	5	1	15	21	100

A 21 tanácsstag közül 11-en tekintették önmagukat az áb-hoz tartozó ügyek szakértőjének. Ezért megvizsgáltuk: vajon a "laikusok" hiányzanak-e inkább? Az eredmény:

	Szakértő	"Laikus"
nem hiányzott	3	3
egyszer hiányzott	6	3
kétszer hiányzott	1	1
háromszor és többször hiányzott	1	3
	11	10

Noha e kis mintából nem lehet érdemleges következtetéseket levonni, arra talán rávilágít, hogy a szakértők többsége nem, vagy csak egyszer hiányzott, míg a "laikusoknál" gyakoribb, hogy két-három, vagy több ülésről maradtak távol.

Kerestünk összefüggést aszerint is, hogy a keresők vagy pedig a nyugdíjasok aktívabbak-e az áb-munkájában;

	keresők	nyugdíjasok
nem hiányzott	3	3
egyszer hiányzott	7	2
kétszer hiányzott	2	-
háromszor vagy többször	3	1

Tehát: a nyugdíjasok aktívabbak az áb-ülések látogatásában: 50 %-uk hiányzott, szemben a keresők 80 %-ával.

A mintánkban szereplő áb-tagok közül 12-en kaptak önálló feladatot, s összesen 15-en vettek részt az áb feladatköréhez tartozó vizsgálatokban. Figyelemreméltó, hogy a 10 áb-tag közül, aki nem tekintette önmagát szakértőnek az áb hatáskörébe tartozó ügyekben, 7 nem is kapott önálló feladatot, s ötöt vizsgálatba se vontak be. /Kettő közülük egy évnél rövidebb ideje tanácsstag: tehát feltehetően nem is volt mód bekapcsolásukra/.

Összegezve: az elvárt gyakorisághoz képest az áb üléseken a részvétel átlagosan 80 %-os; s általában aktívabbak az áb feladatkörében járatos tanácsstagok, mint a "laikusok";

illetve aktívabbak a nyugdíjasok, mint a keresők. Az önálló feladatok kiosztásában, illetve a vizsgálatokban részvételre az áb igyekszik sokkal inkább a szakértőkre támaszkodni, mint a "laikusokra".

3.3.3. A tanácstagok

Az előző fejezetben ismertettük: a megkérdezett tanácstagok átlagosan tanácstag-társaik 43,5 %-át ismerik, tehát kevesebbet, mint a felét.

Kapcsolataik - a tanácsülésen tulmenően - lényegében két körben összpontosulnak: az állandó bizottságban, illetve a pártszervezet mellett működő operatív bizottságban, ahol a körzet többi tanácstagjával rendszeresen találkoznak.

Ilyen jellegű kapcsolatot csaknem mindegyik megkérdezett tanácstag tart, bár a személyes kapcsolattartás csupán néhány emberre korlátozódik: a megkérdezettek 60 %-a az általán ismert tanácstagok mintegy 10 %-ával /azaz mintegy 4-5 tanácstaggal/ tart személyes kapcsolatot, s a többiek is úgy becsülik, hogy az ismerős tanácstagoknak mintegy 20 %-ával.

Azok közül, akik-nemcsak a tanácsházán találkoznak tanácstag társaikkal, 8-an csak tanácsi tevékenységgel kapcsolatos ügyekben találkoznak, 7-en tanácsi és nem-tanácsi tevékenység alapján egyaránt, s mindössze 7-en voltak, akiknek tanácstag társaikhoz fűződő személyes kapcsolataik nem a tanácstag tevékenységen alapulnak, hanem főként a közös pártszervezethez tartozásukon.

A lokális kapcsolatok kialakulásának alkalmas színtere lenne az operatív bizottság: azonban e bizottságok nem egyforma rendszerességgel és aktivitással működnek. A vizsgált 5 körzetben volt olyan, amely egyszer sem, másutt egyszer-kétszer, de volt, ahol tizenkétszer ülésezett a bizottság a vizsgált egy évben. Más, árdemleges fórum híján lényegében az operatív bizottság működésétől függ, hogy a legalább a körzet tanácstagjaival kialakítható kapcsolat kialakul-e, illetve lazább és rendszertelen lesz-e, vagy pedig rendszeressé

válí.

3.3.4. A VB vezetők

A vb-vezetők és a tanácstagok kapcsolatainak gyakoriságát ugyancsak nem szabályozza jogszabály. A rendszeres kapcsolatot azonban mind a tanácstagok, mind a vb vezetők igénylik, s találkozásaik nem is szorítkoznak a tanács tevékenységéből következő közös aktusokra / tanácsülés, áb-ülés, ahol a patronáló vb-vezető is részt vesz/. A 4. fejezetben vizsgáljuk majd, hogy a találkozásokat melyik részről kezdeményezik.

Itt csupán azt vizsgáljuk: mi a személyes találkozások tényleges gyakorisága, illetve, hogy milyen gyakori találkozást igényelnének a tanácstagok.

A személyes találkozások gyakorisága:

Az elmúlt egy évben

- nem találkozott a vb egyik vezetőjével sem	4 tanácstag	11 %
- csak a vb egy tagjával találkozott	6 "	16 %
- a vb 2 vezetőjével	11 "	28 %
- a vb 3 vezetőjével	17 "	45 %

A vb elnökével 21-en találkoztak, a vb valamelyik elnökhelyettesével 30-an, s a vb titkárával 28-an.

Van tanácstag, aki minden héten meglátogatott legalább egy vb vezetőt /ez 52 találkozás egy év alatt/ van, aki az egész évben csak egyszer találkozott személyesen a vb valamelyik vezetőjével.

A találkozások gyakorisága nem függ a tanácstag megbízatás időtartamától: a 10-nél többszöri találkozásban a vb-vezetők partnere volt egy egy évnél rövidebb ideje tanácstag, kilenc 1-4 éve, két 5-8 éve, s három 12-15 éve tanácstag.

De nem függ a foglalkozástól sem, sőt a feltételezésektől eltérően a keresők valamivel nagyobb arányban találkoznak gyakrabban a vb vezetőkkel, mint a nyugdíjasok:

	Kereső		Nyugdíjas	
	fő	%	fő	%
nem találkozott	2	8	2	15
1-5 alkalommal talál- kozott	9	36	5	38
6-10 alkalommal "	5	20	1	9
10-nél többször "	9	36	5	38

Mint hogy sem a tanácstagi megbízatás időtartama, sem a foglalkozás nem mutat érdemleges összefüggést a vb vezetők és tanácstagok találkozásának gyakoriságával, a motivációkat másutt célszerű keresni. Feltehetően részben a tanácstagok olyan ambícióiban, hogy a nehezebb ügyekben a vb vezetők segítségével eredményt érjenek el; részben a kapcsolatok erősítésének szándékában, stb.

Két módon kaptunk közvetett információt arról, hogy a jelenlegi kapcsolat gyakoriságát a tanácstagok általában megfelelőnek tekintik. Az egyik: a megkérdezett tanácstagok csupán 27 %-a ítélte fontosnak a vb vezetőkkel a személyes ismeretséget, feltehetően azért, mert a többiek ezt - a kialakult gyakorlat alapján - magától értetődőnek tekintik. A másik: mint hogy a vb vezetőihez a tanácstagok gyakorlatilag bármikor bejuthatnak problémáikkal, csupán 5 tanácstag nyilatkozott úgy, hogy a vb vezetőktől vár több segítséget munkájához - miközben 20-an a választóiktól szeretnének több segítséget kapni.

3.3.5. A vb apparátusa

A VIII. kerületi tanácsnál - hasonlóan az országos gyakorlathoz - a tanácstagok bármikor felkereshetik a vb szakigazgatási szerveit. A tanácstagok zöme - 38 közül 35 - személyesen eljár az osztályokon választói ügyében.

A látogatások gyakorisága:	fő	%
Az elmúlt évben nem járt a vb apparátusánál	3	8
Kb. félévenként jár	6	16
Kb. negyedévenként	7	18
Kb. havonta	16	42
Havonta többször	6	16

Azaz a tanácstagok csaknem 60%-a legalább havonta egyszer felkeresi a vb valamelyik szakigazgatási szervét.

Itt jegyezzük meg: a leglátogatottabb osztályok sorrendje:

1-2 a lakásosztály; felkeresi a tanácstagok	50
az építési és közlekedési osztály "	50
3. az igazgatási osztály "	42
4. az egészségügyi osztály "	39
5. a társadalmi munka előadója "	37
6. a szervezési osztály "	21
7. a kereskedelmi osztály "	11
8. az ipari osztály "	8
9-10 az oktatási osztály "	3
a pénzügyi osztály "	3%

Az osztályok látogatottságának gyakorisága azonban - mint az 5. fejezetben tárgyalni fogjuk - nincs érdemleges kapcsolatban az ügyintézés hatékonyságával; a leglátogatottabb osztályok egyike például a lakásosztály, ahol azonban a tanácstagok nagyon csekély eredménnyel járnak. Az építési közlekedési osztályt pedig saját becslésük szerint - nagyon kevés érdemleges ügyel keresik fel; csupán egy tanácstag mondta, hogy nála tipikusak az építési ügyek.

Feltételezzük, hogy a látogatások gyakorisága némileg összefügg az áb-tagsággal: az illetékes áb-tagok fordulnak meg gyakrabban az áb-val kapcsolatban álló osztályokon.

Emellett a tanácstagi megbízatás időtartama is némileg befolyásolja a kapcsolat gyakoriságát: legalább havonta egyszer megfordul valamelyik osztályon

az 1-4 éve tanácstagok	55
5-8 éve "	60
9-16 éve "	50
17-19 éve "	80 %-a

A vb vezetők látogatásával ellentétben itt már határozott kapcsolat van a foglalkozás szerint is:

	kereső		nyugdíjas	
	fő	%	fő	%
az elmúlt évben nem járt a vb apparátusában	2	8	1	8
kb. félévenként járt	4	16	2	15
kb. negyedévenként	6	24	1	8
kb. havonta	9	36	7	54
havonta többször	4	16	2	15
			52	69

Azaz a nyugdíjasok a gyakoribb látogatói a vb apparátusának.

Igényelnek-e a tanácsstagok ennél gyakoribb kapcsolatot? 36-uk válasza szerint nem; az osztályokat továbbra is olyan gyakorisággal kívánják felkeresni "ahogy az ügyek kívánják". Csupán ketten vélekedtek úgy, hogy gyakoribb kapcsolatra lenne szükség: mindketten nyugdíjasok, s egyikük eddig is havonta járt a vb apparátusánál, a másik azonban eddig csak félévenként.

3.3.6. A fővárosi tanácsstag

Mint a 2. fejezetben jeleztük: a 38 megkérdezett tanácsstag közül öten nem ismerik személyesen a fővárosi tanácsstagot. Emellett további öten - bár ismerik, - tavaly nem találkoztak vele személyesen. A többiek találkozásai elég rendszeresek:

	fő	%
Nem ismeri, illetve az elmúlt évben nem találkozott a fővárosi tanácsstaggal	10	26
csak közös beszámoló alkalmával találkoztak	9	24
a közös beszámolón túl, különféle tanácsai ügyekben is	9	24
egyébként is találkoznak, nemcsak tanácsai ügyekben	10	26
	38	100

Ha abból indulunk ki, hogy a helyi és a fővárosi tanácsstagoknak legalább évenként egyszer, esetleg közös beszámolóra készülve, illetve a beszámolón kell találkozniuk, akkor a megkérdezett tanácsstagok 75 %-ának megfelelő gyakoriságu a kapcsolata a fővárosi tanácsstaggal. Ennél azonban még jobb is a helyzet: a mintánkban szereplő tanácsstagok felének nemcsak a beszámolókra korlátozódik a kapcsolata, hanem a részben különféle tanácsai ügyekben, részben egyéb közéleti vagy éppen baráti kapcsolataik révén gyakrabban is találkoznak egymással.

3.4.A kapcsolatok gyakorisága a helyi politikai és társadalmi szervekkel

A tanácsstag és a helyi politikai és társadalmi szervek közötti kapcsolatot ugyancsak nem szabályozza jogszabály: a gyakorlatban azonban e relációkban is kialakultak a kapcsolatok gyakoriságának elvárt mértékei.

A különböző helyi politikai és társadalmi szervek ilyen szempontból nem esnek egyenlő elbírálás alá. Mint jeleztük: többektől kértünk véleményt /párttitkárok, vb. vezetők, lakóbizottsági elnökök stb./ hogy milyen gyakori találkozást vélnék szükségesnek ahhoz, hogy a tanácsstagok kellően informálódhassanak, illetve kölcsönösen tájékoztassák egymást céljaikról, törekvéseikről. Egy-egy relációról sikerült egybehangzó véleményeket is kapnunk a találkozások elvárható gyakoriságáról: például eléggé általános az a kívánalom, hogy a tanácsstagok havonta legalább egy lakóbizottsággal találkozzanak. Az esetek többségében azonban inkább csak azt tudták meghatározni, hogy a kapcsolat rendszeres legyen-e /például negyedévenként, félévenként feltétlenül találkozzanak/ vagy pedig alkalmi; azaz a találkozások nélkülözhetik mind a tervszerűséget, mind pedig a rendszerességet.

Ennek alapján a tanácsstagoktól már azt kérdeztük: a helyi politikai és társadalmi szervek közül melyekkel igényelnek rendszeres, s melyekkel alkalmi kapcsolatot?

A válaszok szerint:

	Rendszeres kapcsolat szükséges fő	Elegendő az alkalmi kapcsolat fő	Nincs válasz fő
A körzeti pártszervezettel	36	2	-
A HNF bizottsággal	21	9	8
a HNF választási elnökséggel	3	21	14
a KISZ bizottsággal	2	12	24
a nőmozgalom vezetőivel	9	11	18
a lakóbizottságokkal	36	2	-
a Vöröskereszt helyi szervezetével	11	15	12
a körzeti rendőrrel	28	8	2
a körzeti orvossal	15	16	7
a HKI apparátusával	24	13	1
a helyi üzletek vezetőivel	8	22	8
a lakóbizottsági összekötővel	38	-	-
egyéb szervekkel	8	5	25

Sorendben tehát a rendszeres kapcsolatok igényez:

1. Lakóbizottsági összekötővel	100 %
2-3. A körzeti pártszervezettel	95 %
A lakóbizottságokkal	95 %
4. A körzeti rendőrrel	73 %
5. A HKI apparátusával	63 %
6. A HNF bizottsággal	55 %
7. A körzeti orvossal	39 %
8. A Vöröskereszt helyi szervezettel	28 %
9. A nőmozgalom vezetőivel	24 %
10-11. A helyi üzletek vezetőivel	21 %
Egyéb szervekkel	21 %
12. A HNF választási elnökségével	7 %
13. A KISZ bizottsággal	5 %

A tanácsstagok több mint fele tehát csupán az első hat helyen felsoroltakkal igényel rendszeres kapcsolatot.

Az alkalmi kapcsolatok rangsora:

1. A helyi üzletek vezetőivel	57 %
2. A HNF választási elnökségével	55 %
3. A körzeti orvossal	42 %
4. A Vöröskereszt helyi szervezetével	39 %
5. A HKI apparátusával	34 %
6. A KISZ bizottsággal	31 %
7. A nőmozgalom vezetőivel	28 %
8. A HNF bizottságával	24 %
9. A körzeti rendőrrel	21 %
10. Egyéb szervekkel	13 %
11-12. A körzeti pártszervezettel	5 %
A lakóbizottságokkal	5 %

A tanácsstagok több, mint fele az alkalmi kapcsolatokat csupán két relációban tartja szükségesnek: a helyi üzletek vezetőivel, illetve a HNF választási elnökségével.

Ha a nem válaszolókat úgy tekintjük, mint akik sem rendszeres, sem alkalmi kapcsolatot nem tartanak szükségesnek, akkor az elutasított kapcsolatok sorrendje:

1. A KISZ bizottság	63 %
2. A nőmozgalom vezetői	47 %
3. A HNF választási elnöksége	37 %
4. A Vöröskereszt helyi szervezete	31 %
5-6. A helyi üzletek vezetői	21 %
a HNF bizottság	21 %
7. A körzeti orvos	18 %
8. A körzeti rendőr	5 %
9. A HKI apparátusa	3 %

Mindhárom rangsor eléggé tanulságos.

A tanácstagok több mint fele

rendszeres kapcsolatot igényel	alkalmi kapcsolatot tart ele- gendőnek	nem tart szül- ségesnek kap- csolatot
1. A lakóbizottsági öss- zekötővel	A helyi üzletek vezetőivel	a felsorolta- kon kívül e- gyéb szervekkel
2. A körzeti pártserve- szervezettel	A HNF választá- si elnökségével	A KISZ bizott- sággal x/
3. A lakóbizottságokkal		
4. A körzeti rendőrrel		
5. A HKI apparátusával		
6. A HNF bizottsággal		

Ezekután érdemes megvizsgálni: mi volt a találkozások tényleges gyakorisága?

Rendszeresnek minősítjük legalább a félévenkénti ta- lálkozásokat, s alkalminak tekintjük az ennél ritkébbakat / évi, ciklusonként egyszeri, stb./

x/

Itt jegyezzük meg: mint a Függelék adatai tanúsítják, a kerületi tanács tagjai között nincs 30 évesnél fiatalabb. Ez az egyik magyarázata lehet annak, hogy miért mellőzik a ta- nácstagok a kapcsolatot az ifjúsági szervezettel.

Az elmúlt évben

	Rendszeres kapcsolatot		Alkalmi tartott		Nem volt kapcsolata	
	fő	%	fő	%	fő	%
A pártszervezettel	32	84	2	5	4	10
A HNF bizottsággal	16	42	2	5	20	52
A HNF választási elnökséggel	5	13	2	5	31	82
A KISZ bizottsággal	-	-	-	-	38	100
A nőmozgalom vezetőivel	9	23	-	-	29	76
A lakóbizottságokkal	35	92	1	3	2	5
A Vöröskereszt helyi szerve- zetével	9	23	2	5	27	71
A körzeti rendőrrel	26	69	-	-	12	31
A körzeti orvossal	29	76	-	-	9	24
A HKI apparátusával	29	76	-	-	9	24
A helyi üzletek vezetőivel	10	26	1	3	27	71
A lakóbizottsági összekötővel	37	97	-	-	1	3
Egyéb szervekkel	7	18	-	-	31	82

A tényleges kapcsolatok sorrendje tehát:

1. A lakóbizottsági összekötővel a tanácstagok	97
2. A lakóbizottságokkal	92
3. A pártszervezettel	84
4-5 A körzeti orvossal	76
A HKI apparátusával	76
6. A körzeti rendőrrel	69
7. A HNF bizottsággal	42
8. A helyi üzletek vezetőivel	26
9-10. A nőmozgalom vezetőivel	23
A Vöröskereszt helyi szervezetével	23
11. Egyéb szervekkel	18
12. HNF választási elnökségével tartott kapcsolatot.	13 %-a

A további elemzésből elhagyhatjuk az alkalmi kapcsolatokat, elenyésző voltak miatt.

A nemleges kapcsolatok sorrendje:

1.	KISZ bizottsággal a tanácstagok	100
2-3.	A HNF választási elnökségével	82
	Egyéb szervezetekkel	82
4.	A nőmozgalom vezetőivel	76
5-6.	A Vöröskereszt helyi szervezetével	71
	A helyi üzletek vezetőivel	71
7.	A HNF bizottsággal	52
8.	A körzeti rendőrrel	31
9-10.	A körzeti orvossal	24
	A HKI apparátusával	24
11.	A pártszervezettel	10
12.	A lakóbizottságokkal	5
13.	A lakóbizottsági összekötővel	3%-ának

nem volt kapcsolata.

Érdeemes ezeketán összehasonlítani: milyen kapcsolatokat tekintettek rendszeresen tartandóknak, s a saját mércéikhez képest mi volt a tényleges arány?

A tanácstagok által meghatározott gyakorisági sorrendet követve:

	A tanácstagok hány %-a tartotta rendszeresen tartandóknak	Hány százaléka tartott rendszeresen tartandóknak kapcsolatot	Az eltérés /+-%	
1.	A lakóbizottsági összekötővel	100	92	- 8
2-3.	A körzeti pártszervezettel	95	84	-11
	A lakóbizottságokkal	95	92	- 3
4.	A körzeti rendőrrel	73	69	- 4
5.	A HKI apparátusával	63	76	+13
6.	A HNF bizottsággal	56	42	-14
7.	A körzeti orvossal	39	76	+37
8.	A Vöröskereszt helyi szervezetével	28	23	- 5
9.	A nőmozgalom vezetőivel	24	23	- 1
10-11.	A helyi üzletek "	21	26	+ 5
	Egyéb szervezetekkel	21	18	- 3
12.	A HNF választási elnökségével	7	13	+ 6
13.	A KISZ bizottsággal	5	-	- 5

Ha a 10 %-nál kisebb eltérésektől eltekintünk, akkor az igényelt kapcsolatoknál ténylegesen rendszeresebb kapcsolat alakult ki a körzeti orvossal és a HKI apparátusával; az igényeltnél kevesebb a HNF bizottsággal és a körzeti pártszervezettel.

A sorrendben az első három helyen szereplő, általánosan igényelt illetve a tényleges gyakoriság között a lakóbizottságokkal tartott kapcsolatokban a legkisebb eltérés: a magas igény és a teljesítés csaknem összhangban van.

A kapcsolat egyébként a tanácstagok 75 %-nál tervszerű. Hat-tizenhat lakóbizottság tartozik egy-egy tanácstaghoz, s valamennyivel legalább egyszer találkoznak évente. Érthető, hogy ugyyszólván valamennyi tanácstag megfelelőnek ítélte a kapcsolatot: csupán egy vélekedett úgy, hogy több találkozóra lenne szükség; s ketten itélték a kapcsolatot "nem kielégítőnek". Megjegyezzük, hogy a három elégedetlen tanácstag mindegyike valamennyi hozzá tartozó lakóbizottsággal találkozott az elmúlt évben; de ketten nem tervszerűen, hanem inkább a véletlenre bízva, s maguk nem is kezdeményezték a találkozásokat.

A kapcsolatok gyakoriságára vonatkozóan még egy kérdést tettünk fel a tanácstagoknak: a listában felsoroltak közül - vagy azon felül - kikkel tartana szükségesnek a mostaninál gyakoribb, rendszeresebb kapcsolatot?

23 tanácstag válaszolt a kérdésre, s összesen 36 szervezet, intézményt soroltak fel. A jelenleginél gyakoribb kapcsolatot igényelne:

A HNF bizottsággal	7 tanácstag,
A HKI-vel	5 "
a pártszervezettel, a lakóbizottságokkal és a rendőrséggel	4-4 "
a fővárosi tanácstaggal, a vb összekötővel és a Vöröskereszttel	2-2 "
a vb vezetőkkel, a kereskedelmi társaságokkal, a nemzeti vállalatokkal, a kerületi üzemekkel, illetve az országgyűlési képviselővel	1-1 "

A kapcsolat erősítésének igénye elsősorban a HNF bizottsággal kapcsolatban merül fel, ami - a tényleges gyakorisággal összevetve - jogos igény, hiszen egy év alatt a tanácstagok 42 %-ának volt csak rendszeres kapcsolata a HNF bizottsággal.

A HKI apparátusával - amellyel a tanácstagok 76 %-a állt rendszeres kapcsolatban - a még intenzívebb kapcsolat kialakításának igényét véleményünk szerint elsősorban az magyarázza, hogy a tanácstagok illy módon szeretnék választóik előtt "kézfelfogható" eredményeket felmutatni.

Itt jegyezzük meg: mindazok, akiktől a kapcsolatok elvárt gyakoriságára vonatkozó véleményt kértünk, - noha esetenként a többiekkel nem egybehangzó véleményt mondtak, - megegyeztek abban, hogy bizonyos kapcsolattartási formák időbeni sűrítése nagymértékben hozzájárul az érdemlegesebb, eredményesebb együttműködéshez.

4. A KEZDEMÉNYEZÉS

A felmérés harmadik nagy vizsgálati köre arra vonatkozik, hogy a korábbiakban ismerttetett terjedelmű és gyakoriságu kapcsolatok - amennyiben jogszabály nem rendel - mennyiben fakadnak a tanácstag kezdeményezéséből: azaz milyen kapcsolatok megteremtésében az aktív fél a tanácstag, s melyekben a kezdeményezéseket elfogadó "passzív fél".

A kezdeményező készséget némileg determinálják a lehetőségek is: mindenekelőtt a tanácstagi munkára fordítandó idő mértéke. Mint jeleztük: a keresők átlagosan naponta mintegy 3/4 órát, a nyugdíjasok 1 és 1/4 órát fordítanak a tanácstagi tevékenységre. Ez az az időmennyiség, amelyet - a tanácstagok többségének véleménye szerint - még jól győznek; ennél lényegesen többet, különösen a keresőktől, feltehetően nem is lehet elvárni. /Máris vannak tanácstagok, akiket - sokirányú elfoglaltságuk miatt - "felmentettek" az operatív bizottság, illetve az állandó bizottság ülésein való részvételtől./

A kapcsolatteremtő készség azonban nemcsak a tanácstagi munkára fordítható időtől függ, hanem a tanácstag emberi tulajdonságaitól is: egyénisége, fellépése, magatartása révén könnyen vagy nehezen teremt-e kapcsolatokat, stb. Ezt a készséget ez alkalommal nem volt módunkban vizsgálni. A kapcsolatteremtő készség függ továbbá a tanácstag céljaitól, tudatos törekvésétől is: ha önmaga is igényli, helyzeténél fogva a legszélesebb kapcsolatokat teremtheti meg, a választóktól a helyi szervek, intézmények vezetőiig, vagy akár az országgyűlési képviselőig.

A következőkben sorra vesszük: milyen kapcsolatokban, s milyen mértékig a kezdeményező fél a tanácstag?

4.1. A választók és a tanácstag

A tanácstag a kezdeményező fél akkor, ha ő keresi fel választóit, s a kezdeményezést elfogadó "passzív" fél, ha a választók keresik fel őt.

Mint az előző fejezetekből is kitűnik: mindkét fajta kezdeményezés általános. A kérdés: melyik milyen arányú?

A választók kezdeményezik a kapcsolatot mindannyiszor, amikor a tanácstagot megkeresik, /elmennek a lakására, munka helyére, fogadórájára, telefonálnak, megállítják az utcán stb./

Ebben az összefüggésben némileg vitatható, hogy a fogadóra a tanácstag, vagy pedig a választók kezdeményezését jelenti-e. Egyfelől kétségkívül a tanácstagok kezdeményezése, akik - noha belátásukra van bízva, hogy tartanak-e fogadóórát vagy sem, - általában havonta egyszer meghatározott időpontot biztosítanak arra, hogy választóik felkereshessék őket. Másfelől: a választók vagy élnek ezzel a lehetőséggel, vagy nem. Mint az előzőkből kitűnt, a választók többsége nem a fogadóórán keresi fel tanácstagját, többen csak akkor választják a fogadóórát, ha a tanácstag nem lakik a körzetben.

Továbbá: a tanácstag a fogadóóra rendszeresítésével tulajdonképpen csak egy speciális formát nyújt ahhoz, hogy őt a választók megkereshessék. Tehát, ha a kapcsolatok kezdeményezését vizsgáljuk, megengedhető, hogy a fogadóórán megjelenést is a választók kapcsolatteremtő igényeként kezeljük.

A 3. fejezetben kifejtettek alapján arra következtethetünk, hogy a választók 15-16 %-a keresi meg a tanácstagot, s ilyen módon a választó a kezdeményező fél.

A tanácstag részben e kezdeményezés folytatásaként, a rábízott ügyekről adandó tájékoztatás céljából keresi meg a választóit. Egy-egy tanácstag többféle módszert is igénybe vesz:

Személyesen a tanácstagok 57 %-a keresi fel választóját, hogy az eredményről tájékoztassa: 16 % telefonon, 10 % levélben értesíti, 13 % megvárja, amíg találkoznak, s 34 % pedig a lakobizottságok útján, vagy más módon üzeni meg az eredményt.

Csak "passzív" módszert /megvárja, amíg találkoznak, üzen, vagy egyáltalán nem értesíti választóját/ csupán a tanácstagok 26 %-a alkalmaz: a többiek általában az "aktív" formákat választják.

Egyértelműen a tanácstag a kezdeményező a családlátogatások esetében. A családlátogatások gyakoriságának több összefüggését elemeztük a 3. fejezetben.

Itt csupán arra emlékeztetünk, hogy a 38 tanácstagból 28 eddig is látogatta, s további 2 is tervezi a családlátogatások megkezdését, s ez eléggé demonstrálja a tanácstagok kapcsolatteremtő készségét. A tényleges kapcsolatteremtés azonban ugyancsak elég szűk körre terjed ki: mint jeleztük, átlagosan a családok 14 %-át keresik fel a tanácstagok évente, tehát valójában a választók és a tanácstagok kapcsolatában inkább a választók az aktív, kapcsolatteremtő felek.

A csoportos találkozások - a beszámolók - esetén valójában nem indokolt kapcsolatteremtő kezdeményezésről beszélni a kifejezés általunk használt értelmében, minthogy a tanácstag kötelezett e találkozásra. Mégis, még a beszámolóhoz kapcsolódva is beszélhetünk aktív kezdeményezésről. Egyfelől ugyanis a tanácstagok családlátogatásai jórészt összefüggnek azal, hogy választóikat a beszámolóra személyesen meghívják, másrészt a választók egy része is azért megy el a beszámolóra, hogy a tanácstagjával személyesen megismerkedjen. Ezt a kétoldalu kezdeményezést - illetve ennek mértékét - ezuttal nem volt alkalmunk megvizsgálni.

4.2. A tanácstag és a tanács

A kapcsolatteremtés lehetőségei és keretei itt is adóttak. Tapasztalataink szerint a tanácstagok ritkán lépnek fel kezdeményezőként annak érdekében, hogy tanácstagtársaikat megismerjék, személyes ismerőseik körét bővítsék. Rendszerint valamilyen közös tanácsai akció révén kerülnek ismeretségbe egymással - például egy áb vagy ideiglenes bizottság tagjai lesznek. Az egymás közötti kapcsolatteremtés egyik formája: segítségkérés a választók ügyeinek intézésében vagy éppen a tanácstag valamely személyes problémájában. A 2. fejezetben jeleztük: a megkérdezett tanácstagok több mint 70 %-a szerint már valamelyik tanácstagtársa kérte segítségét választói ügyében; s 52 % felelte, hogy ő is kérte már tanácstag-társai segítségét. A tanácstagok személyes ügyeikben is megkeresik egymást: 42 % jelezte, hogy személyes ügyével fordult már hozzá valamelyik társa, s 18 % szerint ő is kért már önmaga számára hasonló segítséget. Feltételezzük, hogy az ilyen jellegű segítség-kérések főként az egymást már ismerő tanácstagok között történnek, azonban feltételezhető az is; ha csekély mértékben, de ilyen módon is bővül az egymást személyesen megismerő tanácstagok köre.

Az állandó bizottság tagjainak kapcsolatteremtő készségének vizsgálata elsődlegesen abból a szempontból jelentős: mennyire kezdeményezik, hogy az áb működési köréhez tartozó intézményeket, azok vezetőit megismerjék. Mint a 2. fejezetben jeleztük: az áb-tagok mintegy fele nem is tartja szükségesnek e. relációban a személyes ismeretséget.

Hozzá tartozik az összképhez, hogy általában az intézmények vezetői sem igénylik az áb-val való kapcsolatot: az állandó bizottságban dolgozó 21 tanácstag közül mindössze 2 áb-elnök és 1 áb-titkár jelezte, hogy a működési területükön valamely intézmény vezetője kereste meg az áb-t. Ez önmagában is mutatja, hogy a kezdeményezésnek elsősorban az áb-ból kellene kiindulnia; feltételezhetően ez sokban növelné tekin-

télyüket is. Mégis, az áb-ban dolgozók mintegy harmada kezdeményezte csupán, hogy valamely intézmény vezetőjével megismerkedjék: a többiek nem, főként, mert nem is itélték ezt fontosnak.

A tanácstagok és a vb vezetőik találkozásai alapján két csoportba sorolhatók: rendszeres / szervezett / és alkalmi találkozókra.

A rendszeres /szervezett / találkozások: a beszámoló előtt a vb-vezetők tájékoztatják a körzetenként összehívott tanácstagokat; a vb-elnökhelyettesei időről-időre előadásokat, tájékoztatásokat tartanak számukra; mindegyik vb vezető patronál egy-egy állandó bizottságot, s részt vesz annak ülésein; valamennyi vb tag patronál egy-egy, a pártszervezetek mellett működő operatív bizottságot, s ugyancsak részt vesz annak ülésein.

A vizsgált összefüggésben a rendszeres találkozások közül az első kettőt kell figyelembe venni, mindkettő a vb vezetők kezdeményezése.

Az alkalmi találkozások típusai: a tanácstagok választóik ügyeivel, s egyéni problémáikkal /lakás, állás, egyetemi felvétel/ ötleteikkel, javaslataikkal felkeresik a vb-vezetőket. Ezek a találkozások zömmel a tanácstagok kezdeményezésére történnek. Más oldalról: ha pl. valaki huzamosabb ideig beteg, azt a vb titkár meglátogatja.

Az alkalmi találkozások jóval gyakoribbak, mint a rendszeresek.

A vizsgált évben a tanácstagok közlése szerint

	fő	%
a találkozást a tanácstag kezdeményezte	18	47
a találkozást kölcsönösen kezdeményezték	14	37
a találkozást csak a vb vezető kezdeményezte	2	5
nem találkoztak	4	11
	<u>38</u>	<u>100</u>

Ha a kölcsönös kezdeményezéseknél feltételezzük, hogy a találkozás fele részben a tanácstagok kezdeményezésére jött létre, akkor 64:25 százalék az arány a tanácstagok javára.

Ez feltehetően reális, különösen, ha a találkozások célját vizsgáljuk.

A találkozások célja főként /26 tanácstag szerint/ valamilyen "hivatalos ügy" elintézése volt. E találkozások több mint 60 %-ának kezdeményezői azok közül kerültek ki, akik minden találkozást maguk kezdeményezték.

A találkozások másik leggyakoribb célja: a kölcsönös informálódás / 15 tanácstag válasza szerint/. Ebből 10 történt kölcsönös kezdeményezés alapján: ötöt egyértelműen a tanácstagok kezdeményeztek.

A találkozások harmadik célja: baráti beszélgetés. Hét ilyen esetet soroltak fel a tanácstagok: ebből 4 történt közös kezdeményezés alapján, 3 a tanácstag kezdeményezésére.

Egyéb célból történt találkozásról 4 tanácstag tett említést: kettő közülük egyértelműen a tanácstag kezdeményezésére történt.

A négyféle célú személyes találkozásokban a kezdeményezés aránya együttesen:

	Összesen	Közös kezdeményezés		A tanácstag kezdeményezésére	
		eset	%	eset	%
Hivatalos ügy	26	10	39	16	61
kölcsönös informálás	15	10	67	5	33
baráti beszélgetés	7	4	57	3	43
egyéb	4	2	50	2	50

Ha a közös kezdeményezéseket minden típusban felerésztben a tanácstagoknak tulajdonítjuk, egyértelművé válik, hogy zömmel a tanácstagok a kezdeményezők.

Ez a régi tanácstagoknál tudomásulvett, s elfogadott gyakorlat; az újak azonban a vb vezetőitől várják a kezdeményezést, a segítséget, utbaigazítást munkájukhoz.

A tanácstagok egymás közötti, s a vb vezetőkkel való rendszeresebb kapcsolatát segíthette volna a rövid ideig működött tanácstagok klubja. A beszélgetések során többen nyilatkoztak úgy, hogy szívesen vennék a klub újbóli működtetését. A klub valószínűleg alkalmas lenne a közvetlen kapcsolatteremtésre, s talán felébresztené a tanácstagok igényét is a szélesebb közösséghez tartozók megismerésére.

A vb szakigazgatási szerveivel a kapcsolatteremtést zömmel ugyancsak a tanácstagok kezdeményezik: minden látogatás, amelyet választóik ügyeikben az osztályokon tesznek, a tanácstag kezdeményezésének minősíthető. Mint a 3. fejezetben ismertettük: havonta vagy annál gyakrabban a tanácstagok csaknem 60 %-a keresi fel a vb szakosztályait.

Van ellenkező irányú kapcsolatteremtési igény is: a tanácstagok csaknem 70 %-ának közlése szerint az osztályok is kérték segítségüket. Az ilyen jellegű kezdeményezések azonban viszonylag ritkák:

	fő	%
Az osztály még nem kérte segítségét	10	26
Egy alkalommal kérte	8	21
Két-három alkalommal kérte	8	21
Négy-öt alkalommal kérte	6	16
Hat-tíz alkalommal kérte	3	8
Tíz-nél többször kérte	3	8
	<u>38</u>	<u>100</u>

A tanácstagok - mint a beszélgetések során kiderült - általában nem elégedettek a szakigazgatási szervek és a tanácstagok jelenlegi kapcsolatával. Többen igénylik, hogy több tekintést kapjanak a tanácstagokat is érintő ügyekbe, s hogy a vb apparátusa a választók ügyeiben hozandó döntéseknél mindig kikérje a tanácstag véleményét.

Vannak esetek, amikor az apparátus dolgozója is a tanácstagra bizzák valamely elintézendő ügyüket: a megkérdezettek közül 11 tanácstaghoz fordult már saját ügyével az apparátus valamelyik dolgozója. Bár itt meg kell jegyezni:

ezcsetben rendszerint nem a "tanácstagot", hanem valamely intézmény vezetőjét kéri fel patronusként, aki vagy saját hatókörében, vagy kapcsolatai révén segíti.

A kölcsönös kezdeményezés legáltalánosabb a tanácstag és a társadalmi munka előadója között: a kezdeményező 28 tanácstag közül 14 fordult a társadalmi munka előadóhoz; 12 tanácstagnál pedig a társadalmi munka előadója volt az aktív, kezdeményező fél.

A tanácstagok által leggyakrabban látogatott osztályokkal / a lakás, az építési-közlekedési és az igazgatási/ szinte egyenrangúan erős a tanácstagok kapcsolata a társadalmi munka előadóval, ami mutatja, hogy a társadalmi munka a tanácstagok ügyintézésében eléggé fontos szerepet kap.

A kerületi tanács adatai szerint tavaly 2,673.000 Ft. értékű társadalmi munkát végeztek a kerület lakói. Az illetékes előadó becslése szerint ennek kb. egyharmada, mintegy 900.000 Ft. a tanácstagok szervezőmunkájának köszönhető.

Itt említjük meg, hogy a kapcsolat gyakorisága s mindkét fél kezdeményezése ellenére egyik fél sem elégedett az eredménnyel.

A társadalmi munka előadója szerint havonta 6-8 tanácstaggal kezdeményezi a kapcsolatot, de általában csak 2-3-tól kap érdemleges segítséget.

Ugyanakkor a tanácstagok - választók kivánságának megfelelően - mindenekelött a lakóházak körüli társadalmi munkákat szorgalmazzák, főként azért, mert a HKI adott körülményei között a lakók által szükségesnek vélt munkákat egyébként nem vagy csak hosszú idő, esetleg évek múlva tudná elvégeztetni. Az ilyen munkákhoz azonban - a tanácstag közbenjárása ellenére - ritkán, vagy sokára kapják meg a kért anyagokat, hiszen ezek felett már nincsen tanács vb, illetve a társadalmi munka előadója diszponál, hanem többnyire a HKI.

A fővárosi tanácstaggal - a mintánkban szereplők közlése szerint - zömmel a helyi tanácstagok kezdeményezik a találkozásokat; mind a közös beszámoló, mind a különféle tanácsügyi ügyek esetében:

	fő	%
- A találkozásokat általában a helyi tanácstag kezdeményezi	17	45
- a fővárosi tanácstag kezdeményezi	4	11
- mindketten kezdeményezik	7	18
- egyikük sem kezdeményezi /nem ismerik egymást, illetve nem találkoztak/	10	26
	<u>38</u>	<u>100</u>

A választók és a tanács relációjában a kezdeményezéseket vizsgálva összefoglalóként a következőket állapíthattuk meg:

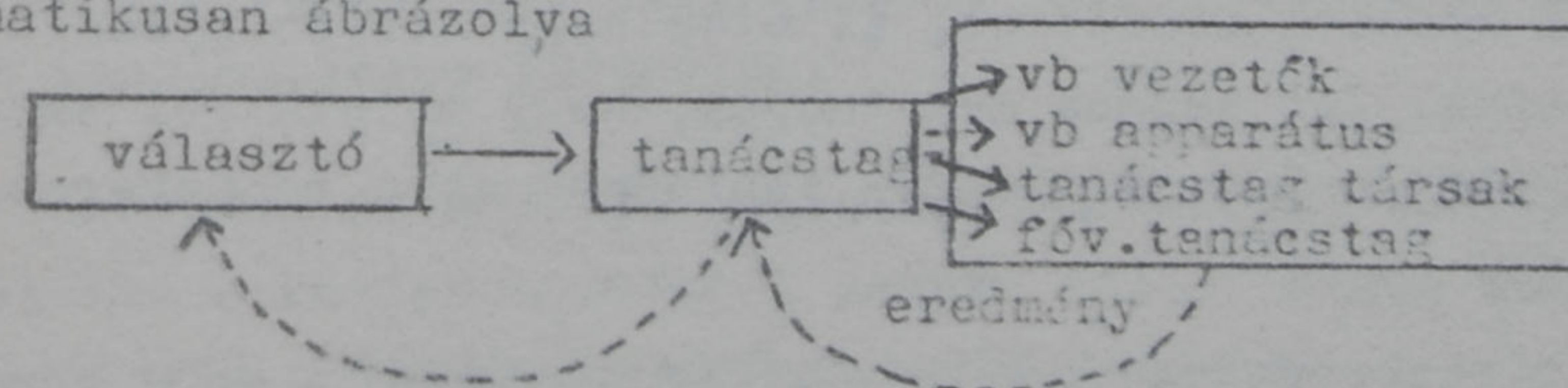
A tanácstag tevékenységét meghatározó tényező: a választók aktivitása.

A választók 16-17 %-a fordul a tanácstaghoz, egyéni vagy közösségi ügyekkel. Ez a következő reakciókat indítja meg:

A tanácstagok zömmel /61 % / felkeresik a vb valamelyik vezetőjét; illetőleg mintegy 60 %-a legalább havonta egyszer a vb illetékes szakosztályait; emellett - ha ilyen típusú kapcsolat egyáltalán van közöttük - több, mint 60 %-uk a fővárosi tanácstagot is, továbbá 42 % tanácstag-társaitól is kér választói ügyében segítséget.

Nem a tanácstag kezdeményezéseként fogható fel, hanem a körforgás végső aktusának, amikor a tanácstag azért keresi fel választóit, hogy az eredményről tájékoztassa őket.

Sematikusan ábrázolja

Ez azt jelenti, hogy a tanácstagok tevékenységének, kapcsolatainak, találkozásainak nagyobb hányadát a választók aktív vitása determinálja.

Nem a tanácstag a kezdeményező fél akkor sem, ha tanácstagtársai kérnek tőle választóik vagy saját ügyeikben segítséget /52 %/; ha a találkozást a vb vezetői kezdeményezik /5%/; ha a vb valamely szakosztálya, illetve azok dolgozói saját ügyeikben kérik segítségüket; ha a találkozást a fővárosi tanácstag kezdeményezi / az esetek 11 %-ában/.

A tanácstag a kezdeményező a családlátogatásoknál; amelyek során - saját becslésük szerint - átlagosan egy év alatt a választók 14 %-át keresik fel. Ez kb. azonos arányu a választók - általunk 16-17 %-ra becsült -körének kezdeményezésével. Csakhogy, míg a választók kezdeményezésére történt találkozás több-lépéses aktus kezdete, a családlátogatásnál - minthogy rendszerint az elsődleges cél a beszámolókra meghívás, - ritkábban merülnek fel intézkedést kívánó problémák, illetve azok jobbára a beszámolón hangzanak el.

4.3. A tanácstag és a helyi politikai, társadalmi intézmények

A korábbiakban már ismertetett 13 féle intézmény, szerv közül csupán kettőnél: a körzeti pártszervezetnél és a lakóbizottságoknál vizsgáltuk meg, hogy melyik fél a kapcsolatok kezdeményezője, s milyen arányban. A 3 fejezetben /4.pont / ismertetett eredmények mutatják: célszerű lett volna tájékozódni valamennyi kapcsolat kezdeményezéséről; azonban az eredmények ismerete előtt magunk sem tételiztük fel, hogy milyen erősek a kapcsolatok pl. a HKI apparátusával, a körzeti orvossal és a körzeti rendőrrel, illetve hogy milyen gyengék más kapcsolatok. Így sajnos nem tudjuk, hogy melyik fél szorgalmazza, tartja önmaga számára fontosabbnak a rendszeres találkozásokat.

A pártszervezet és a tanácstag kapcsolatában - részben a kialakult formán, a több - kevesebb rendszerességgel ülőező

ratív bizottságon belül - az esetek többségében a pártszervezet a kezdeményező. A megkérdezettek közül 20 tanácstag számolt be tevékenységéről, a tanács munkájáról, terveiről a vizsgált év alatt a pártszervezetben; tizenötüknél ez a pártszervezet felkérésére, kezdeményezésére történt.

A különböző ügyek intézésénél mind a pártszervezet, mind a tanácstag számitanak egymás kölcsönös segítségére: 20 tanácstag jelezte, hogy volt olyan ügye, amelynek elintézéséhez nemcsak a tanács, hanem a pártszervezet segítségét is igénybevette; s 18 tanácstagtól a pártszervezet kért hasonló segítséget.

A lakóbizottságokkal a kapcsolatot - közlésük szerint - elsősorban a tanácstagok kezdeményezik.

A kezdeményezésről 3 kérdés szerepelt a kérdőíven; s a válaszok szerint:

	fő	%
Általában		
- a lakóbizottság hívja meg a tanácstagot	8	21
- a tanácstag szól a lakóbizottságnak, hogy a legközelebbi ülésen szeretne résztvenni	18	47
- a kezdeményezés kölcsönös	9	24
- a kezdeményezés egyéb módon történik	3	8
	38	100

A tanácstagok többsége tehát maga szorgalmazza e kapcsolatot; feltehetően azért, mert - mint a 2. fejezetben is jeleztük - ez némileg helyettesíti a választókkal való szélesebbkörű egyéni kapcsolatokat, illetve összegyűjtve nyújt számukra bizonyos típusu információkat.

Ez a választó és a tanácstag személyes kapcsolatai közé iktatózott " közvetítő állomás", amelyet elsődlegesen a nagyvárosi életforma tesz szükségessé, megítélésünk szerint behatóbb tanulmányozás igényelne.

A tanácstag és a helyi politikai társadalmi szervek kapcsolatában a kezdeményezésről csupán két, fentebb ismertetett relációról nyilatkozhatunk összefoglalóan:

Nem a tanácsstag a kezdeményező fél a pártszervezettel, az operatív bizottsággal kialakult kapcsolatban; a kapcsolatok létrejöttét elsősorban az intézményesített forma, az operatív bizottság léte biztosítja. Ahol az operatív bizottság nem működik, ott a kapcsolat esetleges. A tanácsstagok várják, hogy a pártszervezet, illetve az operatív bizottság hívja meg őket, ők maguk csak ritkán jelentkeznek kezdeményezőként.

Általában és az esetek többségében a tanácsstag a kezdeményező a lakásbizottságokkal létrejövő kapcsolatban; feltehetően, mert munkájukhoz szükségét érzik a "közvetítő állomás" bekapcsolásának.

5. A TANÁCSSTAGI MUNKA EREDMÉNYESSÉGE

Vizsgálatunk nem tűzte célul, hogy a tanácsstagi munka eredményességét vizsgálja. A felvétel közben azonban olyan információk birtokába is jutottunk, amelyek egy-egy részletkérdésre rávilágítanak. A következőkben két kérdésről adunk ismertetést.

- 1./ A választók kérésére intézett ügyekben az eredményesség foka;
- 2./ A tanácsstagok véleménye a választók aktivitásáról, és erre vonatkozó kívánásaik.

5.1. Az ügyintézés eredményessége

A 3. fejezet 3.2.1. pontjában ismertettük: melyek a leggyakoribb ügyek, amelyekkel a választók tanácsstagjaikat felkeresik. Most kiegészítjük a táblázatot a tanácsstagok tapasztalatain alapuló közlésekkel: általában a különböző típusú ügyek hány százalékában tudnak érdemleges eredményt elérni:

Ügytípus	A tipikus ügyek közé tartozik a tanácsstagok		Az ügyek hány százalékában ér el a tanácsstag érdemleges eredményt	
	fő	%-ánál	Átlagosan	%
1. HKI ügyek	30	79		51
2. Lakásügyek	28	73		20
3. Házi rend, együttélési panaszok	17	45		69
4. szociális problémák	7	18		71
5. szabálysértési ügyek	6	16		42
6-7. közügy	4	11		75
	4	11		30
8-9. információkérés	3	8		33
	3	8		33
10. egyéni panasz	2	5		60
11-12. építési ügy	1	3		100
nyugdíj	1	3		30

Tehát a tanácstagok véleménye szerint az ügyek, amelyekben érdemleges eredményt tudtak elérni:

építési ügyek	/ 100 % /
közügyek	/ 75 % /
szociális problémák	/ 71 % /
házi rend, együttélési panaszok	/ 69 % /
egyéni panaszok	/ 60 % /
HKI ügyek	/ 51 % /

A legkevesebb eredményt a következő ügytípusokban tudtak elérni:

lakásügyek	/ 20 % /
közellátás	/ 30 % /
nyugdíj	/ 30 % /
információ-kérés	/ 33 % /
köztisztaság	/ 33 % /
szabálysértési ügyek	/ 42 % /

A különböző ügytípusok elintézésének lehetőségét természetesen meghatározzák a konkrét ügyek; nyilvánvalóan nem minden építési ügyben lehet teljes eredményt elérni; s más oldalról: noha általában a tanácstagok elutasítják a lakásügyekben hozzájuk fordulókat, mégis vannak ügyek, amelyekben úgy érzik: eredményesen jártak közre.

A nagyságrendek azonban mindkét csoportban lehetővé tesznek néhány következtetést. A szociális problémákkal, a házi rend megsértésével, együttélési panaszokkal s az egyéni panaszokkal kapcsolatban általában úgy érzik a tanácstagok, hogy segíteni képesek; s ehhez járulnak még a HKI-ra tartozó ügyek is, amelyekben a tanács javaslata ellenére vállalják a közreműködést, s nem is eredménytelenül. / HKI. ügyekben a tanácstagok csupán 7 %-a vallotta, hogy nem ér el eredményt; további 7 % csak nagyon csekély eredményt tud elérni, 50 %-uk azonban az ügyek legelőbb felében, további 36 % pedig az ügyek többében vagy mindegyikében eredményt ér el. /

A másik pólus: a tanácstagok tapasztalatai szerint kevés eredménnyel kecsegtető ügyek. Ebben a csoportban - érthetően - a lakásügyek vezetnek. A tanácstagok 30 %-a szerint semmilyen eredményt nem értek el eddig; további 32 %-uk nagyon csekély eredményt ért el; / az ügyek 1-2 %-ában tudott segíteni/, de a tanácstagok 38 %-a úgy nyilatkozott, hogy tudott segíteni. Figyelemreméltó azonban, hogy a közellátási, köztisztasági ügyekben milyen csekély közbelépésük eredménye, holott ezeken a területeken feltehetően a vb apparátusa hatékonyabban tudna intézkedni.

Ebben az összefüggésben megvizsgáltuk azt is, hogy a tanácstagok közül általában kik érnek el jobb eredményeket?

Adataink szerint az eredményesség lényegében nem a tanácstagi megbízatás, vagy a körzetben élés időtartamától függ, hanem a tanácstag foglalkozásától, pozíciójától. A legjobb eredményt elérő tanácstagok: 5 aktív vezető, vagy értelmiségi /pl. a HNF titkára, gazdasági vezető, mérnök/ 3 ma már nyugdíjas, de korábban vezetőbeosztású, vagy értelmiségi/ pl. nyugdíjas jogász, osztályvezető/, 3 nyugdíjas alkalmazott, 1 aktív alkalmazott, s egy nyugdíjas fizikai dolgozó. /Rendszerint az apparátus dolgozói is hozzájuk fordulnak segítségért saját ügyekben./

Tehát: a mai, vagy a korábbi pozíció - azaz a személynek a pozícióhoz kapcsolódó presztízse, kapcsolatai, - eredményesebbé teszik választóik ügyeinek intézését is. Figyelemreméltó emellett, hogy az ügyeknek feltehetően alaposabban utánajáró nyugdíjasok számoltak be több eredményről; illetve mindennek a másik oldala: hogy aktív fizikai dolgozók nincsenek a legjobb eredményt elérők között.

Itt térünk vissza a 3. fejezetben már érintett, az osztályok látogatottságához kapcsolódó kérdésekhez.

Sajnos, csak vázlatos - és feltehetően pontatlan - áttekintést tudunk adni az egyes osztályok látogatottsága, a tanácstagoknál előforduló ügyek gyakorisága, s az ügyintézés

eredményeinek összefüggéséről. A tanácstagoknál ugyanis "ügy-típusokról" érdeklődtünk, valójában azonban az esetek jórésznél csak a konkrét ügy ismeretében lehetne egyértelműen eldönteni, hogy az melyik osztályhoz, vagy osztályokhoz tartozik. Ezért például az igazgatási osztályhoz csupán a szabálysértéseket sorolhattuk, bár lehet, hogy a házirend, az együttélés szabályait megsértők ügyei közül is több az igazgatási osztály segítségével rendeződik. Hasonlóan: az egészségügyi osztályhoz csupán a szociálpolitikai ügyeket soroltuk, a szervezési osztályhoz pedig azokat, amelyeket a tanácstagok "közügynek" minősítettek.

Tisztában vagyunk e besorolás esetlegességével, mégis úgy véljük, érdemes ismertetni az összefüggéseket, mert néhány egyszerű következtetésre így is alkalmat adnak.

A vb szakosztályai	A tanácstagok hány %-a látogatja a rendszere- sen	Az ügytípus gyakorisága a tanácstagok %-ában	Az ügyintézés eredményességének átlagos %-a
Lakásosztály	50	73	20
Építési-közl.oszt.	50	3	100
Igazgatási	42	16	42
Egészségügyi	39	18	71
Társadalmi munka előadója	37	x/	x./
Szervezési	21	11	75
Kereskedelmi	11	11	33
Ipari	8	-	-
Oktatási	3	-	-
Pénzügyi	3	-	-
H K I xx	76	79	51

x/ Nincs válasz

xx/ Noha a HKI nem tartozik a vb közvetlen apparátusához, a tanácstagok ügyintézés és eredményesség vizsgálata érdekében célszerűnek tartottuk felsorolását a listában.

Mint jeleztük: csupán néhány egyszerű összefüggést kommentálunk:

- Lakásügyekben a választók változatlanul ostromolják a tanácstagokat. Feltehetően a tanácstagok egy része - noha eleve tudja, hogy aligha segíthet - kötelességének tekinti, hogy eljárjon a lakásosztályon. Erre szorítja őket a választók sürgetése, tényleges helyzetük ismerete. Megítélésünk szerint a lakáselosztás jelenlegi rendszerében, egyik fél magatartásában sem várható változás: a választók - mint minden lehetséges összeköttetést - továbbra is igénybe veszik a tanácstagokat **akik** még reménytelennek látszó esetekben is - legalább azzal próbálnak segíteni, hogy az ügyet átadják a lakásosztálynak, ott időről időre érdeklődnek, stb.

- Felvételünk nem adott magyarázatot arra, miért keresik fel a tanácstagok rendszeresen az építési-közlekedési osztályt, hiszen az építési ügyek valójában elenyészőek gyakorlatukban. Az egyik lehetséges magyarázat, hogy részben a társadalmi munkához kért anyagok igénylése, részben az építésekkel, kisebb átalakításokkal stb. járó HKI ügyekben az építési osztálytól is remélnék segítséget.

- Az igazgatási osztályt a tanácstagok elég nagy hányada látogatja; feltehetően nem csupán a szabálysértési ügyek miatt, amelyek viszonylag ritkák gyakorlatukban.

- Az egészségügyi osztály látogatása feltehetően a szociálpolitikai kérdésekkel függ össze, amelyek ha nem is túl gyakoriak, de rendszerint eredménnyel intézhetők.

- Figyelemreméltó, hogy a kereskedelmi, ipari, oktatási és pénzügyi osztályok látogatottsága mennyire alacsony; s hogy a kereskedelem-közellátás kérdéseinek kivételével az osztályokhoz tartozó ügyek nem is jelennek meg a tanácstagok gyakorlatában.

- És végül a HKI, amelynél egyértelmű az összefüggés: a választók legtöbbször HKI-ügyben fordul a tanácstaghoz, s a tanácstag eljár a HKI-nál; az esetek többségében eredménnyel.

E kérdésre érdemes részletesebben kitérnünk: a tanácstagok jelentős része kifogásolta, hogy a HKI ügyek intézését az új gazdasági mechanizmusban kivonták a tanácstagok hatásköréből és ez - mint mondták, - "nagy mértékben nehezíti a lakosság helyzetét és csak növeli a HKI adminisztrációját". Noha - és ezt is hozzátették, - a tanácstagoknak kétségek nélkül könnyebb, ha nem kell ilyen ügyekkel foglalkozniok.

Az egyik tanácstag egyenesen azt javasolta, hogy a tanács költségvetés bizonyos százaléka felett a tanácstagok diszponálhassanak, s ilymódon szabadabban és hatékonyabban gazdálkodhassanak körzetükben.

Ha a tanácstagok hatáskörét a tanács a HKI ügyekben nem is kívánja kiszélesíteni, megítélésünk szerint nem várható a jelenlegi gyakorlat megváltozása. A közreműködés ugyanis kétségek nélkül növeli a választók előtt a tanácstag presztizsét; emellett a HKI - szűkös keretei elosztásában - segítséget is kaphat a tanácstagok információi révén. Természetesen látni kell a kérdés másik oldalát is: lehet, hogy azok a lakók, akik jogos kívánsaikkal nem a tanácstaghoz, hanem közvetlenül a HKI-hez fordulnak, minthogy nincs "protektoruk", esetleg hátrányosabb helyzetbe kerülnek. Azt pedig, hogy minden ügyet a tanácstagok minősítsenek, lehetetlen feltételként szabni; részben mert ez nem tartozhat a tanácstag kötelezettségei közé, másrészt mert a káros hatások sorát vonhatná maga után.

E kérdés azonban mindenképpen behatóbb vizsgálatot igényelne, főként abból a szempontból, ha a lakosság tömegeit érintő HKI ügyekből kimaradna a tanácstag, mint közvetítő, milyen konkrét tevékenységgel lehetne biztosítani, hogy a választókkal érdemleges kapcsolatai erősödjének, s nőjön presztizse, tekintélye.

5.2. A tanácstagok véleménye a választók aktivitásáról

A korábbiakban többhelyütt ismertettük a tanácstagoknak egy-egy kérdésre vonatkozó véleményét a választók aktivitásáról.

Ezuttal három kérdésre adott válaszukat ismertetjük:

Megfelelőnek tartja-e a választók aktivitását	igen %	nem %
- a társadalmi munkában	56	44
- a kerület ügyei iránti érdeklődésben	44	56
- a körzet ügyei iránti érdeklődésben	70	30

A társadalmi munkával kapcsolatban - mint már jeleztük, - többoldalú az elégedetlenség: a tanácstagok elégedetlenek a tanács illetékes szerveinek tevékenységével is. Lehetséges, hogy a választók passzívabb magatartása - amit a tanácstagok csaknem felének elégedetlensége is jelez - részben összefügg azzal, hogy másfajta társadalmi munkákat szorgalmaz a tanács, mint amit a választók igényelnének.

E kérdést célszerű lenne behatóbban is megvizsgálni: mert az igények jobb egyeztetésével esetleg több választót lehetne társadalmi munkavégzésre megnyerni.

A kerület ügyei iránti érdeklődéssel a tanácstagok többsége elégedetlen. A jelenség - megítélésünk szerint - ugyan csak a nagyvárosi életformával függ össze: pl. a kerület egyik részében végzett, bármely jelentős tanácsai beruházás valójában csak nagyon közvetve érinti a kerület más, távolabbi részén élőket.

A lokálpatriotizmus sokkal erősebb a szűkebb területet a körzetet érintő ügyekben; mert itt már közvetlenül is érinti a lakókat egy-egy üzlet nyitvatartási idejének megváltozása, járdaépítés, csatornázás, stb. tehát mindenfajta, kommunális jellegű intézkedés. Mindez érthetővé teszi a körzet ügyei iránti fokozott érdeklődést.

Véleményt kértünk a tanácstagoktól arról is: Riktől szeretne több segítséget kapni tanácstagi munkájához?

Tizen nem választottak a kérdésre, néhányan azonban többféle segítőtársat is kívántak.

Első helyen a választók szerepelnek: a 28 válaszoló tanácsstag közül 20-an elsősorban választók segítségét igénylik.

Minden egyéb igény inkább szórványos: a tanács segítségét 8 tanácsstag igényelte; közülük hatan két évnél rövidebb ideje tanácsstagok. Öten igényeltek több segítséget a vb-től, s ugyancsak öten a vb apparátusától; négyen pedig a különböző politikai, társadalmi szervezetektől.

A választók segítségének igénylése azonban egy alapvető kérdést vet fel: mihez igénylik a választók segítségét? Nyilvánvalóan nem a különféle egyéni, vagy közösségi panaszügyek rendezéséhez, a kívánságok, javaslatok teljesítéséhez, mert ezekhez elsődlegesen nem a lakosság, hanem a tanács és a vb apparátusát kell igénybevenniük. Az ilyen típusu ügyek közül tulajdonképpen csak azoknál számíthatnak segítségre, amelyek közösen, kisebb-nagyobb közösségek társadalmi munkájával végezhetők.

A másik alternatíva: a tanácsstagok a lakosságtól érdelemleges információkat várnak, amelyek - az egyéni ügyeken túl - mintegy irányítóként szolgálhatnak a tanácsstagnak ahhoz, hogy a választók kis közösségének érdekeit, kívánságait a tanácsban képviselje. Ehhez azonban legalábbis két lényeges feltétel szükséges. Az egyik:

- a tanácsstagok az egyéni panaszokból, kívánságokból képesek legyenek általánosítani: s egy-egy ügycsoportot tipikus jelenségként kezelni. Természetesen a legtipikusabb ügyeik - lakás és lakáskarbantartás - jól ismert, országos problémák helyi jelenségei; s országos szinten történnek erőfeszítések megoldásukra. A helyi tanácsok, s a tanácsstagok egyelőre kevés eszközzel és lehetőséggel rendelkeznek ahhoz, hogy a problémákon jelentősen változtassanak.

Azonban a többi úgynél sem sikerült még elérni, - vagy csak nagyon ritkán, - hogy a tanácsstagok ne csak egyedi ügye

X.Y. elintézésére váró panaszát lassák, hanem az egyéni ügyek mozaikjaiból összerakják a körzetben lakók "tipikus" ügyeit; s így terjesszék azokat a vb vagy a tanács elé.

A másik lényeges feltétel:

- a választók érdekeinek képviselőjéhez, pontosabban: a közös érdekek felméréséhez szélesíteni kellene az ismeretségi kört; gyakoribbá tenni a találkozásokat, s dominánsabbá a tanácsstag kezdeményező szerepét. Ha a tanácsstagok ehhez igénylik a "választók segítségét", akkor az eddigieknél tudatosabban kell a kezdeményező szerepet is vállalniuk.

Végezetül megkérdeztük: hogyan tekinti a tanácsstag saját családját a közéleti szereplést, az ebből fakadó sokféle elfoglaltságot, s az otthonról távollétet?

A tanácsstagok 50 %-ánál úgy tekintik, mint a családnak szóló elismerést; a megbízatás tehát a tanácsstagok felé négyértelműen a család társadalmi presztizsét növelő közéleti funkció.

A családok 37 %-a azonban már nem értékeli ilyen magasra: egyszerűen tudomásul veszik. További 5 %-nál úgy értékeli a tanácsstagi megbízatást, hogy ez a családtól vonja el az időt; 8 % pedig egyéb, a kérdőíven nem szereplő magatartást jelzett.

A válaszok nem megnyugtatóak: a tanácsstagok felének családját nem értékeli igazán a társadalmi elismerés egyik formájának a tanácsstagi megbízatást. Ez arra utal, hogy sokféle eszközzel szükséges növelni a tanácsstag társadalmi presztizsét: mindenekelőtt a választói előtt bizonyítható, érdelemleges tanácsstagi tevékenység szélesebbkörű lehetőségeinek megteremtésével.

Ez a társadalmi presztizs növelésének szempontjából is lényeges: a tanácsstagok több, eredményesebb munkájának igényléséhez elengedhetetlen, hogy erőteljesebben érezzék a társadalom elismerését is.

A lényegét tekintve azonban ez nem egyszerűen a társadalmi presztizs növelésének kérdése, hanem a tanácsstag és a tanács eredményesebb működésének feltétele.

6. FÜGGELÉK.

6.1. A VIII. kerület általános jellemzése

A VIII. kerület egyike a főváros legsűrűbben lakott kerületeinek. A lakosság száma - a kerületi tanács 1968. évi felmérése szerint - 147.000 fő.

A kerület területe 6,78 négyzetkilométer, a lakosság tehát 21,621 lakos négyzetkilométerenként.

A mintegy 7 négyzetkilométeren elterülő kerület egyes részei mind városképileg, mind az épületek állagában, felzeveltségében jelentősen eltérnek. A Nagykörút mentén nagyvárosias, zömmel századeleji, többnyire komfortos bérházakat erősen slummosodó részek követik, helyenként földszintes, minimális komfortu házakkal, tönkrement bérházakkal / a lakásban csak vízvezeték van, de csak a folyosón közös WC, stb. /, modern házak főként a foghíjakon és a szénálásra ítélt területeken épülnek.

A kerület lakáshelyzete valamivel rosszabb, mint a főváros többi kerületéé. A kerület épületállománya 1968 elején 44 408 lakásból állt, ebből / 1960-as adatok szerint / 211 lakás száz évnél öregebb: 1850 előtt épült; további 1956 lakás 1850-1919 között. Az elavult lakások száma tehát 2176 volt, ebből 1046-ot életveszélyesnek nyilvánítottak. Tehát, ha az 1960-as /nyilván már túlhaladott / adatokat vesszük alapul, s figyelmen kívül hagyjuk az egyre fokozódó lakásigényeket is, a lakásépítés és az üresedés adott üteme mellett legalább 4 év kellene csupán az elavult lakások pótlására.

Az előirányzott lakásépítési tervek csak nagyon lassu javulást ígérnek. 1968-ban például csupán 72-vel gyarapodott a lakásállomány, mert noha 187 új lakás épült, 118-at a szénált lakások pótlására kellett fordítani. Mindez magyarázza, hogy amíg budapesti viszonylatban átlagosan évente 5,5 új la-

kás jut 1000 főre, addig a VIII-kerületben csupán 1,3.

1968-ban a tanács 7679 lakásigénylést tartott nyilván, s ennek mintegy 7 %-át, 540 lakásügyet tudtak csak megoldani.

A felújítás és a karbantartás - a szűkös anyagi lehetőségek miatt - ugyancsak kevésbé eredményes. Noha 1968-ban a HKI csaknem 91 millió forintot fordíthatott az épületek karbantartására, egy-egy kezelt bérleményre átlagosan 2.000 forint jutott. Az adott összegből 49 épületet újítottak fel, 26 épületet azonban csak részlegesen. A felújítás a kezelt épületek 2,3 %-ára terjedt ki. Tehát, ha a következő években a felújítás üteme nem változik, a máris tatarozásra szoruló házak rendbehuzatalára csak mintegy 40 év múlva kerülne sor. Ugyanakkor 1968-ban a lakók bejelentései alapján mintegy 63.500 javítást, karbantartást végeztek el a lakásokban.

A kerület üzlethálózata megfelelő: 282 Közért és 311 élelmiszerbolt működik, s ezek - megfelelő irányítás és szervezés mellett - el tudják látni a kerület lakosságát. A közszükségleti cikkek árúszító üzlethálózat bizonyos aránytalanságokat mutat: 283 iparcikk-bolt van - tehát több, mint Közért-üzlet, - de csupán három olyan áruház, amelynek feladata lenne a megfelelő áruválaszték biztosítása.

Sok a vendéglátóipari egység: 252 különféle üzlet és üzem; közöttük azonban sok a korszerűtlen, a kulturált kiszolgálás követelményeit biztosítani nem tudó üzlet is.

A kerület egészségügyi ellátása hasonló arányokat mutat, mint a fővárosé. A kerületben ezer lakosra 57 kórházi ágy jut. Két szakorvosi rendelő, s 55 körzeti orvos végzi a betegellátást. A körzeti orvosokra átlagosan 2673 lakos jut, ami naponként átlagosan mintegy 44 fős betegforgalmat jelent. A betegellátás tehát itt sem zavartalan: a rendelők zsúfoltak, az orvosok túlterheltek.

A bölcsődék és csecsemőotthonok férőhelyeinek száma megfelelő: a férőhelyek kihasználtsága 80,6 %-os.

A kerület ellátatlan lakosai közül 1968-ban 395 részeseült rendszeres, 1800 fő pedig alkalmi szociális segélyben. Működik öregek napközi otthona, s 70 fő részeseült hatósági étkeztetésben. A szociális foglalkoztatók 467 főnek nyújtottak bedolgozói munkalehetőséget.

A kerületben 12 ovoda, 17 általános iskola, 6 gimnázium és 3 szakközépiskola működik. Az ovodai férőhelyek száma elégtelen, - az ovodák kihasználtsága 113 %-os volt. Az általános és középiskolákban mintegy 11.000 gyermek tanul.

A kerületben 4 művelődési otthon működik, 1968-ban 374 000-en látogatták rendezvényeiket. A 118 könyvtárban a kerület lakosai közül mintegy 14 % a beiratkozott olvasó.

6.2. A politikai és társadalmi szervezetek

A kerületben működő politikai, társadalmi szervezetek közül csupán háromról teszünk említést, minthogy ezek kapcsolódtak szorosabban vizsgált témánkhoz.

6.2.1. A pártszervezetek mellett működő operatív bizottságok.

A 15 körzeti pártszervezet közül 13 mellett létesült a tanácstagokból, illetve a pártszervezet kijelölt tagjából alakult operatív bizottság. E bizottságok többsége rendszeresen ülészik, s tagjai - párttagok és pártonkívüliek egyaránt - itt vitatják meg a választókerület közös problémáit; a pártszervezet kérésére beszámolnak választóik kívánságairól, a tervekről, stb. Mind a körzetet, mind pedig egyéni ügyeket tekintve kölcsönösen számítanak egymás segítségére.

Ez a kis közösség - ahol működik - nagy segítséget ad a tanácstagoknak is a választókerületükön túli szélesebb közösség ügyeinek megismerésére, a körzet problémáinak áttekintésére.

6.2.2. A Hazafias Népfront-bizottság

A Hazafias Népfront-Bizottság titkára maga is tanácsstag, ezért igyekszik szoros kapcsolatot kialakítani a Népfront és a tanácsstagok között. Ez a törekvés azonban - megítélésünk szerint - nem járt eddig a tanácsstagokat kielégítő eredménnyel. Bizonyos vonatkozásokban a körzeti pártszervezetek mellett működő operatív bizottságok vállalták át a Hazafias Népfront és a tanácsstagok közötti kapcsolat több funkcióját; de természetesen nem vállalhatták át valamennyit / ez nem is lehet céljuk / s a Népfront és a tanács közötti kapcsolat erősítéséhez a Népfront Bizottságnak kellene az eddiginél szervezettebb, rendszeresebb formákat teremtenie / tanácsstagok klubja, törvények rendeletek rendszeres ismertetése, magyarázata, átfogóbb kerületi tervek előzetes vitája, stb. / révén.

6.2.3. A lakóbizottságok

A kerületben 1200 lakóbizottság működik, 4288 taggal. A lakóbizottságok és tanácsstagok általában készséges segítői egymásnak; illetve kialakult köztük a kölcsönös egymásrautaltság tudata: a lakóbizottságok ugyszólván minden eléjük került ügy rendezéséhez igénylik a tanácsstag segítségét, a tanácsstagok pedig részben az ügyintézésben konkrét segítséget /válaszok továbbítása a lakóknak, társadalmi munka megszervezése/, részben pedig az általános informáltságban kapnak segítséget a lakóbizottságoktól. Ezért a kapcsolat általában szoros: a tanácsstagok rendszerint résztvesznek a lakóbizottságok ülésein; illetve a lakóbizottsági összekötő útján állandó kapcsolatot tartanak velük.

6.3. Az igazgatási adatok

A kerület választópolgárainak száma 103.000, a lakosság 72 %-a, akiket 150 tanácsstag képvisel. A kerület 15 választási kerületet foglal magában; egy-egy kerületben 6-16 tanácsstagi választókerület van. A VIII. kerületben öt országgyűlési képviselőt és 15 városi tanácstagot választottak.

A VIII. kerületi tanács végrehajtó bizottsága 11 tagu. A vb négy függetlenített vezetője: a vb elnöke, két elnökhelyettes és a vb titkára.

1968 augusztusában a 150-ből 6 tanácsstagi hely volt betöltetlen. / Atanácsstagokra vonatkozó adatokat a Függelék II. része tartalmazza. /

A vb apparátusának össz-létszáma 195 fő, ebből 149 ügyintéző. Az ügyintézők 14 %-a egyetemet, 49 %-a középiskolát végzett.

A tanács kéthavonkénti ülésein átlagosan 3-4 témát vitat meg. 1968-ban a tanácsüléseken 76 határozatot fogadtak el.

A tanácsstagok beszámolóin 1968-ban 14.600 fő vett részt, a választók mintegy 14 %-a. A beszámolókon a választók 1261 kéréssel, javaslattal fordultak a tanácsstagokhoz, ebből 776 / az ügyek 60 %-a / volt közérdekű. A tanácsstagok - választóik kéréseit tolmácsolva - 1968-ban összesen 2015 ügyet továbbítottak a tanácsi szervekhez. A választók leggyakoribb problémái: az épületek állag-védelmére, tatarozására, közvilágításra, utkarbantartásra, jobb árullátásra, a kiszolgálás hiányosságaira és a levegő szennyezettségére vonatkozó panaszok, észrevételek.

1968-ban a tanács hivatali helyiségeiben mintegy 160.000 választópolgár fordult meg ügyfélként, /azaz az ügyfélforgalom csaknem másfélszerese a választópolgárok számának/. Az ügyiratforgalom 95.000 db. volt. Az ügyfél - és az ügyiratforgalom mennyisége azt jelenti, hogy a vb apparátusa minden tagjának/beleérve a vezetőket is/ 1968-ban átlagosan 820 ügyféllel, illetve 482 ügyirattal kellett foglalkoznia.

A vb apparátusa a felmerült ügyek 78 %-át tudta elintézni a 30 napos határidőn belül. Az ügyek mintegy 2,5 %-át fellebbezték meg, / 2480 ügy / de ennek mintegy 2 %-ánál kellett csak a határozatot megváltoztatni /430 ügyben. /

6.4. A reprezentációra vonatkozó adatok

A VIII. kerület 150 tanácstagi funkciójából a vizsgálat időpontjában 144 volt betöltve. A vizsgálatban bevont 38 tanácstag személyi adatait és a tanácstagi tevékenységükre vonatkozó információkat az alábbiakban hasonlítjuk össze a kerületi tanácstagok összességének adataival, hogy megállapíthassuk: a minta mennyiben reprezentálja az egészet, tehát mennyiben tekinthetők általánosnak a vizsgálat megállapításai.

6.4.1. Korcsoport szerinti megoszlás:

A kerületi tanácstagoknál:	A mintában szereplőknél	Eltérés
31 év és 40 év között 9,9 %	13,2 %	+ 3,3
41 év és 50 év között 27,6 %	26,3 %	- 1,3
51 év és 60 év között 33,3 %	31,6 %	- 1,7
60 év felett 29,2 %	28,9 %	- 0,3

Jelentősebb eltérés / + 3,3 % / csak az első kategóriában található, egyébként a mintánkban szereplők korcsoport szerinti megoszlása lényegében megfelel a kerületi tanácstagok korcsoport szerinti megoszlásának. /Érdemes külön felhívni a figyelmet arra, hogy a kerületben nincs 30 évesnél fiatalabb tanácstag./

6.4.2. A tanácstaggá választás időpontja

A megválasztás ideje	A kerületi tanácstagoknál	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
1950-54	13,5 %	15,8 % ^{x/}	+ 2,3
1955-58	10,0 %	7,9 %	- 2,1
1959-62	3,6 %	5,3 %	+ 1,7
1963-66	32,8 %	21,0 %	-11,8
1967-	40,1 %	50,0 %	+ 9,9

Az eltérés két csoportnál számottevő:

Az 1963-66 között megválasztottak csaknem 12 %-kal kevesebben, míg az 1967 után megválasztott tanácstagok mintegy 10 %-kal többen szerepelnek mintánkban, mint a kerületi tanácstagok tényleges aránya.

6.4.3. Iskolai végzettség

A kerületi tanácstagoknál:	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
8 általánosnál kevesebb 8,5%	5,3 %	- 3,2
8 általános 32,0%	34,2 %	+ 2,2
középiskola 29,8%	31,6 %	+ 1,8
felsőfoku tanintézet ^{xx/} 29,8%	28,9 %	- 0,9

Mintánkban a 8 általánosnál alacsonyabb végzettségűek kisebb arányban szerepelnek, mint a kerületi tanácstagok között, a többi csoportnál nem jelentős az eltérés.

^{x/} A pontosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy egy fő megszakítással 1950-1962 között, majd 1967-től tanácstag, - első csoportba soroltuk.

^{xx/} Felsőfoku tanintézetnek tekintettük az egyetemet, főiskolát, Felsőfoku technikumot, a Marxista-Leninista Egyetemet és a Katonai Főiskolát.

6.4.4. A foglalkozás szerinti megoszlás

	A kerületi tanácsstagoknál	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
Munkás	15,9 %	13,1 %	- 2,8
alkalmazott	30,6 %	28,8	- 1,8
értelmiségi	23,6	21,1	- 2,5
nyugdíjas	25,0	34,4	+ 9,4
egyéb	4,9	2,6	- 2,3

A nyugdíjasok jóval nagyobb arányban szerepelnek mintánkban, mint a kerületi tanácsstagok között: a tanácsstagok összeségében 75 % aktív kereső és csak 25 % inaktív, mintánkban pedig 65,6-34,4 az arány. Ez bizonyos összefüggésekben némileg eltorzíthatja az összképet. Ezt azzal igyekeztünk ellensúlyozni, hogy mindig külön is feltüntettük a keresőkre, illetve a nyugdíjasokra vonatkozó adatokat.

6.4.5. A körzetben lakás időtartama

	A kerületi tanácsstagoknál	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
Nem lakik a kerületben.	11,2 %	-	
Nem lakik a körzetben	22,4	23,8	+ 1,4
1-10. éve lakik "	51,0	15,8	-35,2
10 évnél régebben "	15,4	60,4	+45,0

Mintánkban tehát tényleges arányuknál jóval kevesebben szerepelnek azok, akik legfeljebb 10 éve élnek választóik között, és a valóságosnál jóval nagyobb arányban azok, akik 10 évnél régebben. / A mintánkban szerepeltek 11-20, 21-30 és 30 évnél régebben ott élők is, a kerületi Tanácsnál azonban nincs ennyire részletes nyilvántartás./

Ez az aránykülönbség egyfelől megerősíti a vizsgálatnak azt a megállapítását, hogy a választókkal való kapcsolat szélességének nem elsődleges meghatározója a választók között élés időtartama. Minthogy a mintánkba a valóságosnál jóval nagyobb arányban kerültek be a választók között legrégebben élők, e sokaság tapasztalata igazolja, hogy a legrégebben ott lakóknál

nem szélesül az ismeretségi kör pusztán az azonos körzetben lakástól; nem ez a legerősebb kapcsolatteremtő tényező.

Az aránykülönbség ugyanakkor a Bevezetőben hangsúlyozott megszorítások jogosságát is aláhuzza: bizonyos tényezők - így például a körzetben lakás időtartamának adatai - csupán azt teszik lehetővé, hogy a mintában szereplőkről vonhassunk le általánosabb érvényű következtetéseket.

6.4.6. A tanácstagi beszámolókon résztvevők aránya

Átlagos részvétel	A kerületi tanácsstagoknál	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
1968 ősz-1969 tavasz	14 %	22 %	+ 8 %

6.4.7. Részvétel a tanácsüléseken

Az egy év alatt tartott 6 tanácsülésen az átlagos részvétel

A kerületi tanácsstagoknál	A mintánkban szereplőknél	Eltérés
82,6 %	91,0 %	+ 8,4

6.4.8. A tanácsülésen tanúsított aktivitás

Az elmúlt év során a jegyzőkönyvek alapján:

A kerületi tanács- tagok közül	A mintánkban szereplőknél	Eltérés	
felszólalt	24 %	20 %	- 4 %
javaslatot tett	20 %	34 %	+14 %
interpellált	5 %	2,8	- 2,2

6.4.9. A részvétel az állandó bizottságokban

A kerületi tanácsnak 9 állandó bizottsága van, összesen 93 taggal, tehát áb tag a kerületi tanácsstagok 62 %-a. A mintánkban szereplők közül 21 fő vesz részt a különböző állandó bizottságokban, tehát 55 %-uk. Közülük 5 elnöki, 1 titkári funkciót tölt be. A 9 állandó bizottság közül a mintánkban szereplők 8 áb-ba tartoznak.

6.4.10. A lakóbizottságok

A kerület 1200 lakóbizottsága közül 392 /csaknem 33 % / tartozik a 38 tanácstaghoz.

A kerületben egy-egy tanácstaghoz átlagosan 8,3 lakóbizottság tartozik: a mintánkban szereplőköz átlagosan 10,3

A számszerű megoszlás a mintánkban szereplőknél:

lakóbizottság tartozik	tanácstaghoz
6	2
7	6
8	3
9	5
10	3
11	7
12	4
13	3
14	1
15	3
16	1
	19

6.5. Táblázatok

1. tábla:

A tanácstagok becslése: a választók kb.hány százalékát ismerik személyesen.

körzetben élés időtartama szerint:

	A választók kb.hány %-át ismerik személyesen				A választók több mint felet ismerik					
	10-20	30-50	60-70	80-100						
	fő	%	fő	%	fő	%				
Nem lakik választókörzetében	3	33	2	22	3	33	1	12	4	45
legfeljebb 10 éve lakik	1	17	2	33	1	17	2	33	3	50
10 évnél régebben	2	8	5	22	7	30	9	40	16	70
A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:										
1 évnél rövidebb	-	-	2	67	-	-	1	33	1	33
1-4 éve	5	28	6	34	4	22	3	16	7	38
5-8 éve	-	-	2	30	2	30	3	40	5	70
9-16 éve	-	-	-	-	3	50	3	50	3	100
17-19 éve	1	25	-	-	1	25	2	50	3	75
Foglalkozási viszony szerint:										
Keresők / 25 /	5	20	7	28	4	16	9	36	13	52
Nyugdíjasok / 13 /	-	-	4	30	5	40	4	30	9	70

2. tábla:

A tanácstagok becslése: hetenként kb. hány választó keresi fel őket személyesen:

a./ A körzetben élés időtartama szerint:

	A választók k.hány %a keresi fel /A csoporthoz tartozók %-ában/								Ötnél több választóval találkozik hetenként			
	0		1-4		5-10		10-nél több				fő	%
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%				
Nem lakik körzetében	-	-	2	55	1	45	-	-	1	45		
Legfeljebb 10 éve lakik	-	-	4	77	2	33	-	-	2	33		
10 évnél régebben	1	4	8	35	11	48	3	13	14	61		

b./ A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

1 évnél rövidebb	1	33	1	13,3	-	-	1	33,3	1	33,3
1-4 éve	-	-	11	61	7	39	-	-	7	39
5-8 éve	-	-	2	30	3	40	2	30	5	70
9-16 "	-	-	1	17	5	83	-	-	5	83
17-19 "	-	-	2	50	2	50	-	-	2	50

c./ Foglalkozási viszony szerint:

Keresők:	1	4	16	64	7	28	1	4	8	32
Nyugdíjasok	-	-	3	23	8	61	2	16	10	7

3. tábla

A családlátogatások aránya

a./ A körzetben élés időtartama szerint:

	A családok hány %-át látogatja évente							
	0		1-10		10-nél több		átlagosan	
	fő	%	fő	%	fő	%	%	
Nem lakik körzetében	5	56	3	33	1	11	9	
Legfeljebb 10 éve lakik	3	49	1	17	2	34	14	
10 évnél régebben lakik	2	7	12	52	9	41	15	

b./ A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

1 évnél rövidebb	1	34	-	-	2	66	10	
1-4 éve	7	40	5	28	6	32	14	
5-8 éve	1	14	4	58	2	28	15	
9-16 éve	1	15	4	70	1	15	17	
17-19 "	-	-	4	100	-	-	8	

b./ Foglalkozási viszony szerint:

Keresők:	10	40	9	36	6	24	10	
Nyugdíjasok:	-	-	7	54	5	46	22	

4. tábla

A tanácstagi beszámolókon részvevő választók aránya / A kerületi Tanács adatai szerint: /

a./ A körzetben élés időtartama szerint:

	A beszámolókon résztvett a választók											
	Nem tartott		0 - 10		11 - 20		21 - 30		31-40		41-50	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Nem lakik körzetében	-	-	-	-	4	45	4	45	1	12	-	-
Legfeljebb 10 éve lakik	-	-	-	-	3	50	2	33	1	17	-	-
10 évnél régebben lakik	3	12	-	-	5	22	9	40	5	22	1	4

b./ A tanácstagi megbízatás időtartama szerint:

	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
1 évnél rövidebb	3	100	-	-	-	-	-	-	-	-
1-4 év	-	-	-	-	9	50	5	28	3	16
5-8 év	-	-	-	-	1	11	4	59	2	30
9-16 év	-	-	-	-	1	25	3	50	2	25
17-19 év	-	-	-	-	1	25	1	25	2	50

c./ Foglalkozási viszony szerint:

	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Kereső:	1	4	-	-	12	48	9	36	3	12
Nyugdíjas:	2	16	-	-	1	8	4	30	5	38

TARTALOM

	II-V. old.
ELŐSZÓ	1. "
BEVEZETŐ	1. "
1. A VIZSGÁLAT TÉMÁJA, MÓDSZEREI	4. "
1.1. A vizsgálat témája	4. "
1.2. A vizsgálat módszerei	9. "
2. A TANÁCSSTAG KAPCSOLATAINAK TERJEDELME	12. "
2.1. A tanácstag és a választók kapcsolatainak terjedelmét meghatározó néhány tényező	12. "
2.1.1. A körzetben élés időtartama	12. "
2.1.2. A tanácstagi megbízatás időtartama	12. "
2.1.3. A tanácstagi tevékenységre fordított idő	13. "
2.2. Ismeretség a választókkal	14. "
2.2.1. A tanácstag és a választók egyéni kapcsolata	17. "
2.2.2. A tanácstag és a választók csoportos kapcsolata	20. "
2.3. A tanácstag kapcsolata a tanáccsal	23. "
2.3.1. Kapcsolat a tanácstag társakkal	23. "
2.3.2. Kapcsolatok az állandó bizottsággal	25. "
2.3.3. Ismeretség a vb-vezetőkkel	26. "
2.3.4. Kapcsolatok a vb apparátusával	27. "
2.3.5. Kapcsolat a fővárosi tanácstaggal	27. "
2.4. Kapcsolatok a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel	31. "
3. A KÜLÖNBÖZŐ RELÁCIÓJU KAPCSOLATOK GYAKORISÁGA	36. "
3.1. A tanácstagok 24 órája	36. "
3.2. A kapcsolat gyakorisága a választókkal	36. "
3.2.1. Egyéni kapcsolatok	43. "
3.2.2. Csoportos kapcsolat: a beszámoló	44. "
3.3. A tanácstag és a tanács kapcsolatainak gyakorisága	44. "

3.3.1. A tanácsülés	44. old.
3.3.2. Az állandó bizottság	47. "
3.3.3. A tanácstagok	50. "
3.3.4. A vb-vezetők	51. "
3.3.5. A vb. apparátusa	52. "
3.3.6. A fővárosi tanácstag	54. "
3.4. A kapcsolatok gyakorisága a helyi politikai és társadalmi szervezetekkel	55. "
4. A KEZDEMÉNYEZÉS	63. "
4.1. A választók és a tanácstag	64. "
4.2. A tanácstag és a tanács	66. "
4.3. A tanácstag és a helyi politikai, társadalmi intézmények	72. "
5. A TANÁCSSTAGI MUNKA EREDMÉNYESSÉGE	75. "
5.1. Az ügyintézés eredményessége	75. "
5.2. A tanácstag véleménye a választók aktivitásáról	81. "
6. FÜGGELÉK	85. "
6.1. A VIII. kerület általános jellemzése	85. "
6.2. A politikai és társadalmi szervezetek	87. "
6.2.1. A pártszervezetek mellett működő operatív bizottságok	87. "
6.2.2. A Hazafias Népfrentbizottság	88. "
6.2.3. A lakóbizottságok	88. "
6.3. Igazgatási adatok	88. "
6.4. A reprezentációra vonatkozó adatok	90. "
6.4.1. Korcsoport szerinti megoszlás	90. "
6.4.2. A tanácstaggá választás időpontja	91. "
6.4.3. Iskolai végzettség	91. "
6.4.4. A foglalkozás szerinti megoszlás	92. "
6.4.5. A körzetben lakás időtartama	92. "
6.4.6. A tanácstagí beszámolókon résztvevők aránya	93. "
6.4.7. Részvétel a tanácsüléseken	93. "
6.4.8. A tanácsülésen tanúsított aktivitás	93. "

6.4.9. Részvétel az állandó bizottságokban	93. old.
6.4.10. A lakóbizottságok	94. "
6.5. Táblázatok	95. "

ÁLLAMIGAZGATÁSI JOGI TANSZÉK KIADVÁNYAI

/A jegyzékbe kizárólag az egyetemi, kari és tanszéki publikációkat vettük be./

ELTE ANNALES JURIDICA

- Mártenffy Károly: Die neuen Staatsverwaltung funktionen und der Staatsdienst
Annales. Tom. I. 1959.
- Mártenffy Károly: Pravevoje uregulirovanije goszudarsztvennia szluzsbi v Vengerszkej'Szevetszkej Reszpublike
Annales. Tom. II. 1960.
- Berényi Sándor: Le procès de la généralisation de la démocratie socialiste dans le système administrative de la Hongrie
Annales. Tom. VI. 1965.
- Berényi Sándor: Die Rolle der gesellschaftlichen organe in der Entwicklung des Demokratismus unserer Staatsverwaltung.
Annales. Tom. VII. 1966.
- Szatmári Lajos: Beiträge zu den Verträgen.
Annales. Tom. VII. 1966.
- Berényi Sándor: Otaovesnyije mesedu predprijatijani i organani goszudarsztvenneve upravlenyje sz nevej szisztjeme hozjaisztvenneve upravlenyje.
Annales. Tom. IX. 1968.
- Berényi Sándor: Organ goszudarsztvenneve upravlenija.
Annales. Tom. 1969.

ELTE JOGI KARI ACTA

- Berényi Sándor: A demokratikus centralizmus érvényesülése az iparigazgatásban.
Acta, 3. Fasc. 1. 1962.
- Szatmári Lajos: Az államigazgatási bírságot megállapító jogszabályok törvényi tényállásáról.
Acta, 3. Fasc. 1. 1962.

- Berényi Sándor: Az államigazgatási jog egyetemi oktatásának elméleti és módszertani kérdései.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Szatmári Lajos: A vétkesség kérdése az államigazgatási felelősség érvényesítésénél.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Szádeczky-Kardoss László: A világürkutatás befolyása az állami szuverénitás felső határára vonatkozó elméletekre.
Acta, 5. Fasc. 1. 1963.
- Berényi Sándor: A szocialista demokrácia fejlesztése az államigazgatásban, különös tekintettel a társadalmi szervek szerepére.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Lévai Imre: A szocialista demokratizmus kiszélesítése és a jogorvoslat néhány kérdése.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Madarász Tibor: A működési határfok vizsgálata és elemzése mint az igazgatás egyik eszköze.
Acta, 5. Fasc. 2. 1963.
- Madarász Tibor: A szakigazgatási szervek hatósági tevékenysége a járási jogú városokban.
Acta, 8. 1966.
- Szatmári Lajos: Az intézet. /Államigazgatási jogi alapvetés./
Acta, 8. 1966.
- Szádeczky-Kardoss László: Belső /államjogi és államigazgatási/ jogi elemek a világürkutatással kapcsolatos jogi problémákban.
Acta, 8. 1966.
- +Lévai Imre: A községi VB. elnöki tisztség társadalmi munkában való ellátásának néhány kérdése. /Hajdu-Bihar megyei tényvizsgálat./
Acta, 10. 1968.

TANSZÉKI KIADVÁNY

- Berényi Sándor-Szatmári Lajos: Adaption of public personnel administration to changes in society in the Hungarian Peoples republic. /Hungarian National Report to the 14 th International Congress of Administrative Sciences - Dußlin. September 1968.
Subjet 2. Budapest, 1968.

TANSZÉKI SZOROZATOK

- Madarász Tibor: A városi tanácsai szakigazgatási szervek feladatai és működésük. /Ténymegállapító tanulmány./
Budapest, 1970.
- Madarász Tibor: A II. foku hatósági ügyintézés. Szabolcs-Szatmár megyei tanács VB. Igazgatási Osztályának II. foku hatósági tevékenysége. 1966. III. n. évében.
Budapest, 1970.
- Laky Teréz: A tanácstagok kapcsolatai. Szociológiai vizsgálat Budapest VIII. kerületében
Budapest, 1970.

TANSZÉKI JEGYZETEK /x/ /1960-tól kezdve/

- Berényi Sándor-Szatmári Lajos: Államigazgatási jogszabálygyűjtemény I. Általános Rész, II. Különös Rész.
Budapest, 1960. 6 kiadás.
- Berényi Sándor-Szatmári Lajos: Pótfüzet az Államigazgatási Jogszabálygyűjteményhez.
Budapest, 1962. 2 kiadás.
- Lévai Imre: Utmutató az Államigazgatási Jog I. Általános Részéhez II. félév.
Budapest, 1961.
- Szatmári Lajos: Utmutató az Államigazgatási Jog Általános Részéhez I. félév.
Budapest, 1961.
- Szatmári Lajos: Utmutató az Államigazgatási Jog II. Különös Részéhez.
Budapest, 1961.
- Berényi Sándor - Lévai Imre - Satmári Lajos: Államigazgatási szervezetünk grafikus ábrázolása.
Budapest, 1962. 3 kiadás.
- Berényi Sándor - Lévai Imre - Satmári Lajos: Államigazgatási Jogeset- és Iratmintatár.
Budapest, 1963. 3 kiadás.
- Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári: Államigazgatási Jog. Általános és Különös Rész Egyetemi jegyzet.
Budapest, 1962. 5 kiadás.

Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári:

átdolgozták:

Ivancsics-Lévai-Madarász-Szücs:

Magyar Államigazgatási Jog Különös Rész.

Átdolgozott kiadás.

Tankönyvkiadó. Budapest, 1965. 362 p.

Berényi-Balogh-Ivancsics-Madarász-Nagy T.Gy. - Szatmári-Szücs -

Verebélyi:

Szerk.: Berényi Sándor:

Államigazgatási Jogset- és Iratmintatár.

Budapest, 1968.

Szádeczky-Kardoss László:

Államigazgatási Jogszabálygyűjtemény I. Általános Rész.

Budapest, 1968. 3 kiadás.

Berényi-Madarász-Szatmári:

Államigazgatási Jog. Különös Rész. A népgazdasági igazgatás.

Budapest, 1969.

Szádeczky-Kardoss László:

Államigazgatási Jogszabálygyűjtemény II. Különös Rész és Kiegészítés az Általános Részhez.

Budapest, 1969. 3 kiadás.

Verebélyi Imre:

Államigazgatási Helyzetjáték I. A Margitsziget fejlesztési és üzemeltetési problémái a rendezés jogi lehetőségei.

Budapest, 1970.

Berényi-Kovacsics- Nagy T.Gy.

Bevezetés a szervezéstudományba.

Budapest, 1970.

/x/

Az 1960 előtt megjelent jegyzetanyagból kiemeljük:

Mártonffy Károly:

Magyar Közigazgatási Jog vázlata. Előadásai alapján jegyezte: Szatmári Lajos

Budapest, MEFESZ 1949 /1950/.

Beér-Martonyi-Mártonffy-Szamel:

Államigazgatási Jog.

Budapest, 1951. 3 kiadás.

Beér-Faith-Kovács-Martonyi-Mártonffy-Szamel:

Magyar Államigazgatási Jog.

Budapest, 1953. 3 kiadás.

Beér-Csizmadia-Faith-Kovács-Martonyi-Szamel-Toldi:

Magyar Államigazgatási Jog. Különös Rész.

Budapest, 1955. 2 kiadás.

Beér-Bihari-Kovács-Martonyi-Mártonffy-Szamel:

Államigazgatási Jog. I. Általános és II. Különös Rész.

Budapest, 1959. 2 kiadás.

Nem tanszéki kiadvány, de a tanszék munkatársainak közreműködésével készült:

Berényi-Martonyi-Szamel-Szatmári:

Magyar Államigazgatási Jog. Általános Rész.

/Egyetemi tankönyv/

Budapest, 1966.